

New Age methodes in de kerk Anders Denken over Transformatie

Heb je eigenlijk wel geloofservaringen?

Zelfaanbidding als nieuwe religie

**De Eindtijd en counseling (deel 2)
Ontmaskering van de geest
in de tegenwoordige zelfzuchtige wereld**

VOORAF

Beste Lezer,

Voor u ligt het magazine dat voor de vakantie (rust-tijd) verschijnt.

Naast het belang van werken, wijst de bijbel ook op het belang van rusten. Alles heeft zijn tijd! God rustte van Zijn werken (Genesis 2:2). Hij gunt ook mensen hun rust. We mogen geen slaven van ons werk worden. In zijn wijsheid geeft de Here Zijn volk de rustdag in het vierde gebod. We moeten van ophouden weten (letterlijk betekent 'sabbat' 'ophoud-dag'). Deze rustdag wordt zelfs een teken genoemd tussen God en Zijn volk. We laten ons dagelijkse werk liggen en mogen op adem komen. Heerlijk! Een dag om in het bijzonder te besteden in het dienen van de Here, bezig zijn met de dingen die eeuwig belangrijk zijn. Samen komen met de gemeente. Een dag beleven van rust, van samen God loven, van vreugde en ontspanning. Een dag om werkelijk te recreëren.

Recreëren

We mogen rusten in het volbrachte werk van Jezus Christus. 'Rust een weinig' was eens het advies van de Heiland aan de vermoeide discipelen. De boog kan niet altijd gespannen zijn. Het is wijs om ervan uit te gaan dat je geen machine bent en dat je best gemist kunt worden. De diepste rust is gelegen in de totale afhankelijkheid aan de Here. Hem aanbidden als de God die het werk gedaan heeft in Scheping en Verlossing (Jezus Christus) en die dat realiseert door het werk van de bekering van een mens (de Heilige Geest). Dat maakt pas geestelijk actief! Dat doet ons op tijd ophouden. Hét werk doet iemand anders. Dat is pas wijs. Dat is pas leven!

We wensen u een mooie tijd toe. Of u nu op vakantie gaat of niet, Ga met God.

Lub Snijder,
Bestuurslid Bijbel & Onderwijs

INHOUD

New Age methodes in de kerk <i>Anders Denken over Transformatie</i>	3
Heb je eigenlijk wel geloofservaringen?	8
Eindtijd en counseling (deel 2) <i>ontmaskering van de geest in de tegenwoordige zelfzuchtige wereld</i>	12
Conferentie Bijbels Beraad MV over <i>Zelfaanbidding als nieuwe religie</i>	21
Boeken en Brochures	23

COLOFON

B&O Publicatie

Uitgave: stichting Bijbel & Onderwijs
Kwartaal 3, juli 2024

Periodiek voor donateurs van stichting Bijbel & Onderwijs.

Bestuur

mevr. drs. I. Matzken MA, ing. ing. W. van der Meer, L. Snijder

Redactie

Bestuur

Aan dit nummer werkten mee

T. de Jager, I. Matzken, W. van der Meer, L. Snijder

Redactie- en correspondentieadres

Glorie van Hollandgaarde 6
3824 ZM Amersfoort
Tel. 033 2013 165

E-mail: info@bijbelenonderwijs.nl
secretaris@bijbelenonderwijs.nl
Website: www.bijbelenonderwijs.nl

Overname van artikelen is alleen toegestaan met schriftelijke toestemming van de redactie.

Testament

Wilt u onze stichting testamentair gedenken? De ten naamstelling dient te luiden: stichting Bijbel & Onderwijs te Amersfoort. De stichting bezit rechtsgeldigheid en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel, dossiernummer 40507771

IBAN nr. NL67INGB0000824575
BIC nr. INGBNL2A

Vormgeving en drukwerkbegeleiding:

WoodyDesign Multimedia, Veenendaal

info@bijbelenonderwijs.nl
www.bijbelenonderwijs.nl

NEW AGE METHODES IN DE KERK

Anders Denken over Transformatie

Foto: www.christianpublishinghouse.co

New Age of moderne spiritualiteit is een verzamelterm voor het geloof in jezelf als mens, de mens als god, het universum als god, alles is god en alles is één. Andere termen zijn Nieuwe Spiritualiteit, esoterisch of holistisch denken. In de christelijke wereld sluipen steeds vaker methodes binnen die oorspronkelijk uit de New Age komen. Methodes die soms zonder aanpassingen worden overgenomen, vaak met een christelijk sausje erover. We kennen al de christelijke vorm van yoga en van mindfulness, maar nu komen er ook allerlei vormen van contemplatie of oosterse mystiek bij die zomaar worden geaccepteerd, zoals *transformerend ademen*¹ en *labyrint lopen*². Wat daarbij opvalt is dat men zich weinig bewust is van de gevaren van al deze methoden. De focus is vooral op de mogelijke voordelen. Van de nadelen wil men liever niets horen. Er worden zo snel meer methoden ingevoerd dat het bijna niet meer bij te houden is. Daarom wil ik in dit artikel niet zozeer onderzoeken wat een bepaalde methode precies inhoudt (dat is wellicht voor volgende artikelen), want binnen de kortste tijd is iets weer ingehaald door de volgende methode. **De focus van dit artikel ligt op hoe het komt dat methodes uit de New Age zo makkelijk worden geaccepteerd in de christelijke wereld.** Het maakt dat dit artikel wel meer de diepte ingaat, maar tevens een langere houdbaarheidsdatum heeft.

De voor de hand liggende oorzaak dat New Age de kerk kan binnendringen is natuurlijk een gebrek aan kennis van Gods Woord. In Hosea 4:6 staan de bekende woorden: *“Mijn volk gaat te gronde door het gebrek aan kennis.”* Dit gebrek aan kennis leidt ertoe dat de New Age en haar methodes als een bondgenoot tegen het wereldse denken worden gezien. Daarnaast wordt door de New Age een terminologie gebruikt die vaak hetzelfde is als de christelijke terminologie. Toch is er een groot verschil in betekenis die verhuuld wordt. Als we dan wel zien dat er gevaar is, dan wordt er een beroep gedaan op de tolerantie en wordt degene die nog waarschuwt tot zwijgen gemanipuleerd. Deze drie punten worden hieronder uitgewerkt.

Mensen zoeken naar iets wat hun leven vervulling zou kunnen geven. Het is een zoektocht naar jezelf beter leren kennen en belemmerende zaken uit het verleden los te laten. Het liefst wil men dat vinden, zonder ook toe te moeten geven dat de mens een zondige natuur heeft. En dat wordt door de New

Age aangeboden met haar belofte op een gelukkig en succesvol leven. Volgens de New Age gebruiken we maar een fractie van onze capaciteiten. Als we ons bewustzijn vergroten, dan komen onze andere mogelijkheden weer beschikbaar en kunnen we helemaal onszelf zijn.

Er is in de huidige maatschappij best een vruchtbare bodem voor deze methoden die geluk, succes en een gevoel van ‘heel zijn’ beloven. Maar ook het wereldse denken heeft dat geluk toch niet gegeven en dus gaat men op zoek naar hoe het anders kan. Dat begint met anders gaan denken over onszelf. Er zijn echter twee verschillende manieren van **anders denken** en ze staan, zoals we zullen gaan zien, lijnrecht tegenover elkaar.

Twee verschillende manieren van ‘anders denken’

Anders denken dan het wereldse denken dat ons vertelt: dat we één leven hebben te leven en daarna niets. Geen Schepper, geen verantwoording, maar een moderne mens-gemaakte maatschappij. Dat

werkt uiteraard niet en het postmoderne denken kwam met een antwoord: een andere manier van denken; het alternatieve denken. Maar er was al heel lang een andere manier van denken en dat was het Bijbelse denken. Allebei dus **anders denken**. Rob Matzken beschreef de verandering van denken en de gevaren van de New Age in een aantal verschillende boeken. Omdat het eigenlijk zo duidelijk antwoord geeft op de vraag van dit artikel, citeer ik uit de verschillende boeken.

Het boek *Anders Denken* (uit 1976) beschrijft de veranderingsprocessen in het denken van de mens. En ook al zijn het veranderingen die jaren geleden in gang zijn gezet, het is bijzonder actueel voor de huidige tijd. Beide manieren van **anders denken** worden met elkaar vergeleken. Om ze van elkaar te onderscheiden spreken we over het *Bijbels denken* en het *alternatief denken*. Terwijl het in eerste instantie lijkt dat beide een gezamenlijke grond hebben, zitten er toch wezenlijke verschillen. Ik citeer:

*In de Bijbel en in het vele geroep om een andere maatschappij komen we twee keer 'anders denken' tegen. Bijbels denken is geheel anders dan werlds denken; alternatief denken is geheel anders dan werlds denken. Is Bijbels denken en alternatief denken dan eigenlijk niet hetzelfde? Beide gericht tegen een maatschappij, een systeem dat 'voorbijgaat', beide bereid tot afbraak en tot offers, beide sprekend van 'bekering' en verwachting, beide baseren zich op een Boek of een leer, beide hebben hun profeten en visioenen, hun messiaanse heil en missionaire elan! Ja, zo veel lijken bijbels denken en alternatief denken vaak op elkaar, dat velen zich afvragen: wat is het verschil? Ja, is er wel verschil? Of vragen wij nog wel of er verschil is? Beide zijn toch 'anders denken,' en de problemen zijn zo urgent dat we een gescheidenheid in 'anders denken' ons niet kunnen veroorloven! Is alternatief denken ook 'wereld denken' dat de Bijbel afwijst? Of wijst juist alternatief denken het werlds denken in al zijn ijdelheid, opgeblazenheid, verdorvenheid en besmettelijkheid af, en is dus alternatief denken een bondgenoot van bijbels denken? Hebben de christenen, in hun verlangen naar een nieuwe aarde, er niet juist een machtige bondgenoot bijgekregen? Zou dat waar zijn? En als het niet waar zou zijn, was het dan maar waar?*³

De trend die in die tijd in gang werd gezet is nu volop aanwezig. Als ik bovenstaande lees, lijkt het alsof het zeer recent geschreven is en niet 50 jaar geleden. Het enige verschil is dat de vraag of beide manieren van denken wel of niet met elkaar verenigd kunnen worden, bijna niet meer wordt gesteld. De gedachte dat het wereldse denken niet goed is, heeft een samenhangigheid gekweekt, waardoor beide manieren van **anders denken** dachten te kunnen samenwerken. En ondertussen lijken beide manieren zo samen te smelten dat we ons moeten afvragen of we de verschillen in de twee manieren van denken nog wel herkennen. Het lijkt erop dat de verschillen alsmaar minder belangrijk worden en dat de focus ligt op de overeenkomsten. Daardoor is dus de onderscheiding uit welke bron iets komt, steeds minder belangrijk geworden terwijl dat toch essentieel is. Maar vooral het uiteindelijke doel van beide manieren van denken, verradt dat beide manieren lijnrecht tegenover elkaar staan. Want het essentiële verschil is dat het Bijbelse denken zich richt op God, de Schepper van hemel en aarde. En het alternatieve denken richt zich wel op een god, maar dan wel op de god in onszelf en betoogt dat iedereen een co-schepper is. Het richt zich dus helemaal niet op de ware God, maar op een afgod. Bondgenoot zijn met een leer die precies het tegenovergestelde stelt is dus echt totaal niet mogelijk, maar toch is het gebeurd!

Anders denken in Bijbels perspectief

Dit betekent dus dat een christen anders moet denken dan de wereld, maar ook anders dan het alternatieve denken. Laten we eens kijken wat dat anders denken volgens de Bijbel inhoudt.

Ook de Bijbel heeft weet van een 'anders denken.' Je kunt verkeerd denken: "ijdel" (Ef. 4:17), "opgeblazen" (Col. 2:18), "niet meer helder" (1 Tim. 6:5), "bedorven" (2 Tim. 3:8) of "besmet" (Tit. 1:15). En van dat verkeerde denken moeten we af, want anders roepen we het oordeel over ons: we moeten ons "bekeren": "hervormd", "vernieuwd" en "verjongd" moet ons denken zijn! (Rom. 12:2, Ef. 4:23). De sleuteltekst is Ef. 4:20: "Gij geheel anders, gij hebt Christus leren kennen". Omdat wij Christus mogen kennen, gaat een christen anders denken, niet meer zoals de wereld denkt, maar zoals God denkt: zijn systeem van waarden verandert geheel: wat vroeger erg belangrijk was is dat nu minder of niet meer, en grote waarde heeft nu wat vroeger de moeite van aandacht niet waard was: wij gaan uitwerken wat Christus heeft volbracht in ons denken, onze woorden en onze daden, want "een nieuw hart en een nieuwe geest heeft Hij ons gegeven" (Ez. 36:26). Anders denken is iets geweldigs: daardoor mogen we gaan onderkennen wat niemand weet of kan, namelijk wat de wil van God is, het goede,

welgevallige en volkomene (Rom. 12:2). Anders-denken, dat zouden de christenen bij uitstek moeten zijn, zij die volgelingen zijn van Christus, de Heer, waarin de vrucht van de Geest zichtbaar en tastbaar wordt⁴.

Als je deze beschrijving van Bijbels anders denken vergelijkt met de verschillende methoden die uit de New Age binnenkomen, dan is het toch wel duidelijk dat het totaal tegengesteld is. In feite is de alternatieve manier van denken er één van de focus op het zelf; het belang van het ontwikkelen van mijzelf en wat ik wil. Het Bijbelse denken is precies het tegenoverstelde: een focus op God.

Door te focussen op de overeenkomsten heeft men gedacht dat Bijbels denken en alternatief denken bondgenoten waren. En zo **is het alternatieve denken binnengekomen in het Bijbelse denken en dat zien we dus ook meer in onze kerken**. In de liederen is er steeds meer een focus op ons zelf. En wat te zeggen van het welvaartsevangelie? Het alternatieve denken van de New Age is de kerk binnengehaald omdat men dacht dat het een bondgenoot was, maar in werkelijkheid bleek het juist een vijand te zijn!

Zelfde termen maar een andere betekenis

Een tweede reden dat het New Age denken de kerken binnekomt is dat het alternatieve denken vaak dezelfde woorden gebruikt als het Bijbelse denken, maar niet met dezelfde betekenis. Pas als je echt gaat kijken naar hoe een term wordt gebruikt, zal je zien dat een term een andere betekenis heeft gekregen. Het gebruik van dezelfde terminologie camoufleert dat er iets anders wordt bedoeld. Soms gaat dat wel heel erg ver. In een recente blog van een spirituele coach werd de betekenis van Pinksteren beschreven. De schrijfster stelt dat de Bijbelse betekenis wel losgelaten kon worden en er werd een spirituele betekenis gegeven aan Pinksteren. Voor deze blogster is de Heilige Geest, vrouwelijk en de stem van de goddelijke bron in jou het hogere zelf en een goddelijke vonk. Op basis hiervan kunnen we al wel stellen dat dit niet meer Bijbels genoemd kan worden. Maar Pinksteren is in deze definitie nog steeds de uitstorting van die Heilige Geest. Hebben we het dan echt niet over hetzelfde?⁵ Nee, want hier wordt eigenlijk betoogd dat de Heilige Geest van binnenuit naar buiten toe komt. Maar dat is toch meer een uitbarsting en geen uitstorting? Net als bij een vulkaan, een uitbarsting van iets uit de kern dat naar buiten komt! De Bijbel zegt dat de Heilige Geest van de Vader uitgaat en door Christus wordt gezonden naar ons (Joh. 15:26). Niets van ons eigen ik dat ontwikkeld dient te worden om naar buiten te komen, maar God's Geest!

Zo zijn er vele termen die op een andere manier worden gebruikt. In 1981 werd er een heel boek over geschreven. Het *Dialectisch Woordenboek* vergelijkt en beschrijft hoe in de drie kaders van denken woorden verschillende betekenissen kunnen hebben. Het Dialectische Woordenboek geeft de volgende drie belangrijke conclusies:

- *Eerst is er het 'wereldse' denkkader; dat is het establishment-denken. De kosmokraten zijn de krachten die het establishment in stand houden en bevestigen. Ten tweede is er het 'alternatieve' denkkader; dat is het omturnen van ons denken door het sturen van mens en samenleving door middel van de ziel. Psychonauten zijn degenen die deze menselijke en maatschappelijke omturningsprocessen leiden. Als derde is er het Bijbels denkkader. Het Bijbels denkkader is niet hetzelfde als één van beide voorgaande kaders: het vormt een geheel eigen kader. Het denken van de Allerhoogste God laat zich immers niet 'kaderen' in het denken van mensen, maar is 'geheel anders'; en gaat hoger dan ons denken.*
- *Eenzelfde woord, geplaatst in verschillende 'kaders van denken', krijgt daarin een geheel andere betekenis; soms is die zelfs geheel tegengesteld!*
- *Door het gebruik van de woorden wordt duidelijk in welk 'kader van denken' de spreker of schrijver redeneert. Want wat in het ene kader logisch is, is in het andere kader volstrekt onlogisch.⁶*

We zien dus dat de drie verschillende denkkaders, allemaal hun eigen betekenis geven aan bepaalde termen. Het is dus van belang om te weten in welk denkkader men redeneert om te bepalen hoe om te gaan met bepaalde termen. We zien vaker dat men denkt dezelfde term te gebruiken maar dat het toch heel wat anders is. Aan het eind wil ik een voorbeeld noemen over de verschillende betekenissen van **transformatie**.

Er wordt ons schaamte aangepraat

Een derde reden om huiverig te zijn om de gevaren bespreekbaar te maken is dat we lang hebben gehoord dat tolerantie en verdraagzaamheid de boventoon moeten voeren in onze communicatie. In de postmoderne samenleving is het respecteren van de mening van een ander belangrijker dan de waarheid, want die waarheid is toch immers niet absoluut! Het klinkt allemaal zo mooi de ander in zijn waarde te laten. Maar toch ben ik heel teleurgesteld in de uitwerking van **tolerantie**. Ik moet anderen respecteren ongeacht de gekkigheid van hun mening. Maar

mijn mening zou dan toch ook gerespecteerd moeten worden? En dat gebeurt nu juist net niet. Tolerantie zou beide kanten op moeten gaan, maar in de praktijk blijkt dat tolerantie éénrichtingsverkeer is! Een christen moet de alternatieve manier respecteren. Maar het alternatieve denken zal de christelijke manier niet respecteren!

TOLERANTIE

Dat is dus al een behoorlijke drempel om iets te zeggen. Maar als je dan toch over die drempel stapt, dan word je ook beschaamd. Er wordt gezegd dat het leven toch vooral om de liefde gaat. En als we kritiek hebben op een andere mening, dan handelen we niet uit liefde maar uit angst. Dat is natuurlijk niet zo. We handelen juist uit liefde voor waarheid, zien wat zondig is, en benoemen dat als zodanig. Maar als je wordt uitgemaakt voor een angstige en liefdeloze fundamentalist, dan denk je toch wel even na voor je verder een weerwoord geeft.

De New Age leert dat we nooit helemaal waren afgescheiden van onze goddelijke bron, maar we moeten die alleen maar opnieuw herinneren. Wat ons echter verhindert is angst, schuld en schaamte, en die moeten we volgens de New Age loslaten. Volgens mij is dat hetzelfde als het zondebesef loslaten. Maar als we dus wel een weerwoord geven, dan zullen we worden neergezet als iemand die in die angst is blijven hangen. Het klinkt als zeer neerbuigend en zo is het waarschijnlijk ook wel bedoeld. Wij, arme christenen moeten nog verder groeien, maar zullen we dan ook eens hun eigen techniek toepassen en de betekenis omdraaien? Want schuld betekent dat er zondebesef is. En wat de alternatieveling angst noemt, is dat niet "de vreze des Heren?". Eigenlijk kunnen we blij zijn met dit kwaad spreken (Matt. 5:11-12). Het betekent dat we ons wel degelijk bewust zijn van de zondigheid van de mens. Het betekent dat we in het Bijbelse denkkader staan!

Een voorbeeld: Transformatie

We hebben een aantal redenen bekeken hoe het komt dat christenen vatbaar kunnen zijn voor het accepteren van de New Age. De vervulling die mensen zoeken, maakt dat ook hierin de kerk kwetsbaar is. Meer en meer boeken komen op de markt over transformatie (en spirituele vorming), zowel vanuit de New Age, als ook uit de christelijke hoek. Transformatie is een essentiële term in de veranderprocessen, maar het is ook een term die sterk verschilt in betekenis in de verschillende denkkaders. Daardoor schept het ook vaak verwarring of we nu iets horen over een New Age transformatie, of over een Bijbelse transformatie. Transformatie of verandering (vooral

verbetering) is vaak de kern van wat de mens wil bereiken. Het doel van de transformatie in de New Age is niet alleen een verandering in ons dagelijks leven, maar vooral een spirituele verlichting. Het is vooral een verandering waardoor de god in onszelf meer ruimte gaat krijgen door de verruiming van ons bewustzijn. Maar als we dat beseffen is het toch niet zo moeilijk om het af te wijzen? Of is juist de focus op transformatie, waarom het lijkt alsof er een Bijbelse basis is? Na onze bekering is toch ook de verwachting dat alles anders wordt en dat we veranderd worden?

Transformatie: New Age denken tegenover Bijbels denken

Transformeren in de New Age is zelf een verandering in je leven tot stand brengen. Hiermee kun je dan je leven creëren zoals jij dat graag wil. Op tal van websites van coaches kun je hulp zoeken met transformeren en het lijkt wel of al die coaches ook weer ontelbaar veel boeken op de markt brengen. Het begint met een drang naar persoonlijke groei, maar er hoort al snel een spirituele groei bij. Maar met de focus op jezelf; uit welke bron komt deze spirituele groei? Transformatie is één van de basisbegrippen uit de New Age. Er wordt in de New Age een omwenteling op alle terreinen mee bedoeld. Het gaat dus om veel meer dan weten hoe je gelukkig kan worden in je werk of je relatie. Het New Age Handboek van Rob Matzken uit 1991 geeft de volgende beschrijving van **transformatie**.

Het begrip is afkomstig uit de techniek en wordt bij New Age toegepast op de omwenteling van mensen, hun denkpatronen en instellingen. Het proces kan beginnen wanneer men zijn eigen bewustzijn gaat gadeslaan, waarmee een nieuwe psychische structuur in werking wordt gesteld, die niet alleen betrekking heeft op ons bewustzijn maar ook op onze hersenen en zelfs op ons lichaam!⁸

Als we dit lezen, dan stappen we dus eigenlijk in een alternatieve manier van denken door trajecten die beginnen met ons bewustzijn op ons zelf te brengen. Volgens de Bijbel begint transformatie met een bekering van een zondig leven en het is vooral het tegenovergestelde van de focus op jezelf; het is namelijk de focus op God. Niet langer ik, maar Christus leeft dan in mij. Het New Age begrip **transformatie** is dan ook eigenlijk een karikatuur op het Bijbelse begrip net zoals bekering en wedergeboorte andere betekenissen hebben gekregen. Het onderstaande schema zet beide vormen van transformatie volgens de New Age en volgens de Bijbel naast elkaar (New Age Handboek, p. 19-21)⁹.

Als we deze twee manieren van transformatie naast elkaar zien, dan zou eigenlijk ook meteen duidelijk moeten zijn wat het effect is van het verwate-

ren van het evangelie, en vooral van het weglaten van het zondebesef. Als het zondebesef niet meer wordt gepredikt, dan kan je niet verder gaan met de Bijbelse transformatie, want er wordt geen juist fundament gelegd. De New Age daarentegen begint met een andere voorstelling van de begrippen. Zoals we eerder al zagen met een andere betekenis van Pinksteren. Het vertelt eigenlijk dat we al die begrippen gewoon verkeerd hebben begrepen en een nieuwe definitie nodig hebben. En in plaats van een Bijbelse

transformatie in gang zetten met zondebesef en bekering, stappen we dan in bij het New Age denken!

Al die nieuwe boeken die er maar telkens weer verschijnen, brengen weer een nieuwe ingang van de 4 stappen van transformatie om te komen tot verwezenlijking.

Transformatie in de New Age	Transformatie in de Bijbel
1. Instappen of Beginpunt: een openheid om alle oude begrippen en voorstellingen tot wankelen te brengen.	1. Metanoia = anders denken, onberouwelijke inkeer tot heil, (2 Cor. 7:10)
2. Verkennen of Exploratie: uitvoering geven aan het voornemen om van oude schema's af te zien en deze los te laten.	2. Epistrophe = ommekeer, verandering van richting, overstappen (van de mens uit gezien) van de brede weg naar de smalle weg, (Hand 3:19)
3. Verinnerlijken of Integratie: men begint zich van alle leraren van buiten los te maken en zich in te stellen om de 'leraar van binnen' te gehoorzamen, in stille tijd, inkeer, contemplatie.	3. Wedergeboorte door het levende Woord van God, waardoor wij kinderen Gods worden genoemd, en wij zijn het ook, (1 Joh. 3:1)
4. Verwezenlijken of Samenzwering: een volslagen wijzigen van paradigma's, waarmee het 'nieuwe bewustzijn' wordt bevestigd en er nu naar streeft zich in de wereld te manifesteren.	4. Volheid van de Heilige Geest waardoor wij ook kunnen wandelen overeenkomstig onze hoge roeping (Eph 4:1-4) en gevolg geven aan de grote opdracht om 'discipelen te maken uit alle volkeren', (Matt. 28:19)

Alleen dan wel een spirituele verwezenlijking (en dat is echt totaal wat anders dan de geestelijke verwezenlijking!). En door de teleurstelling met het Bijbelse anders denken, zijn we verstrikt geraakt in het alternatieve anders denken. Maar we zitten nog wel in een soort van kerk. Dus dan wordt de kerk maar aangepast en wordt het New Age denken binnengelaten. **Als we transformeren volgens de New Age, dan laten we in plaats van meer op God te gaan lijken, meer van ons eigen IK uitkomen. Als we transformeren volgens de Bijbel, dan wordt ons eigen ik gekruisigd, en komt Christus steeds meer in ons denken en doen naar voren.**

Conclusie

We kunnen dus concluderen dat New Age transformatie en Bijbelse transformatie totaal tegengesteld zijn. De New Age laat de god in onszelf naar boven komen en dat is precies wat Satan aan Eva voorloog. Daarom is de logische conclusie dat deze transformatie uit een bron komt waar we ons niet mee willen inlaten. Het is namelijk telkens weer de bron die de mens zelf naar boven laat komen. Pas als we ons weer meer gaan focussen op de Bijbel, dan worden we pas echt volgens het Bijbelse denken veranderd. Het aantal boeken dat verschijnt over New Age transformatie neemt alleen maar toe. Vaak ook in een combinatie met spirituele vorming. En helaas ook uit de christelijke hoek, maar dat hoeft dus ook niet altijd een

Bijbelse transformatie te zijn. Alleen het feit al dat er telkens weer nieuwe zelf-help-boeken moeten worden geschreven die nu toch echt eindelijk de mensen zouden helpen om te veranderen een emotioneel, fysiek en spiritueel gezond leven laten leiden, laat zien dat deze stroom van boeken gewoon nooit genoeg zal zijn. Maar dat is ook logisch als er geen, of slechts beperkte, waarheid in staat. De Bijbel bevat gelukkig wel de volledige waarheid. We kunnen altijd een beroep doen op de Schrift als toetssteen. Laat de Bijbel onze enige levensbron en leidraad zijn.

Irene Matzken Bestuurslid B&O

Voetnoten:

1. Met transformerend ademen zoeken we contact met onze adem, en door dat te doen, vinden we een hernieuwd gevoel van vreugde, gemoedsrust en doel.
2. Het lopen van een labyrint is een spirituele gebeurtenis die jouw eigen reis naar binnen symboliseert.
3. Rob H. Matzken, *Anders Denken*, p. 10-11.
4. Rob H. Matzken, *Anders Denken*, p. 10.
5. www.sabinehess.nl/inspiratie/de-spirituele-betekenis-van-pinksteren
6. Rob H. Matzken, *Dialectisch Woordenboek*, p. 8. Matzken spreekt over een kosmokratisch of werelds denkkader, het psychonautisch of alternatief denkkader en het Bijbelse denkkader.
7. Spiritueel is ook zo'n woord dat in de New Age veelvuldig wordt gebruikt. Het is echter totaal iets anders dan geestelijk.
8. Rob H. Matzken, *New Age Handboek*, p. 19
9. Rob H. Matzken, *New Age Handboek*, p. 19-21

HEB JE EIGENLIJK WEL GELOOFSERVARINGEN?

Een tijdje geleden kreeg ik wat vragen van iemand over het hebben van geloofservaringen. Uit de vraagstelling neem ik twee punten. Het ene punt is dat het geloof in de Heer Jezus Christus een hele basale emotie met zich meebrengt, namelijk blijdschap en vreugde. Dan kun je ervaren dat de Heer dicht bij je is. Als tweede punt gaan we in op de uitdrukking 'de aanwezigheid of nabijheid van God'. Het is een Bijbels begrip, maar wordt vaak gebruikt op een verkeerde manier.

De tekst van de vraagsteller

De vraagsteller heeft zijn vraag over geloofservaring uitgebreid toegelicht. Daaruit het volgende citaat.

Op je site schrijf je tegen een on-Bijbelse omgang met God. Daarmee waarschuw je tegen innerlijke ervaringen die niet van God afkomstig zouden zijn, maar van demonen. Het kan zijn dat iemand dit verkeerd oppakt en denkt dat jij meent dat er geen innerlijke geloofservaringen of belevingen zouden kunnen zijn. Ik weet dat je dit niet zo bedoelt, maar is het niet goed om daar toch nog een keer wat extra aandacht aan te schenken? Hierbij nog een paar punten – uit mijn eigen ervaring – die je mogelijk kunt gebruiken als 'kapstok'.

– Het is heerlijk om in je stille tijd de nabijheid van God te mogen ervaren. Ook David weet: "Het is voor mij goed dicht bij God te zijn" (Psalm 73:28a). Overigens moet ik erbij zeggen dat je dat tijdens je stille tijd niet altijd even sterk ervaart, en soms helemaal niet.

– Dat ervaren van Gods nabijheid kunnen we niet zelf tot stand brengen op de momenten dat wij dat zouden willen, maar dat geeft de Heere op de momenten dat Hij

het voor ons nodig vindt. Dat gebeurt wel eens tijdens de stille tijd, of tijdens het luisteren naar een preek, of bij het zingen, enzovoort. Maar de Heere wil ons ook oefenen in het geloof, zonder dat we een bijzondere ervaring hebben. Paulus schrijft in 2 Korinthe 5:7: "Wij wandelen door geloof, niet door aanschouwing". Ik zou daaraan kunnen toevoegen:en wij wandelen ook niet altijd – gelukkig van tijd tot tijd wél – bij ervaring, bij beleving.

Innerlijke geloofservaring: vreugde

Om te beginnen dan de geloofservaringen. De apostel Petrus heeft daarover prachtig geschreven in zijn eerste brief. In 1 Petrus 1:3-9 lezen we het volgende:

Geprezen zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, Die ons, overeenkomstig Zijn grote barmhartigheid, opnieuw geboren deed worden tot een levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden, tot een onvergankelijke, onbevleete en onverwelkbare erfenis, die in de hemelen bewaard wordt voor u. U wordt immers door de kracht van God bewaakt door het geloof tot de zaligheid, die gereedligt om geopenbaard te worden in de laatste tijd. Daarin verheugt u zich, ook al wordt u nu voor een korte tijd – als het nodig is – bedroefd door allerlei verzoeken, opdat de beproeving van uw geloof – die van groter waarde is dan die van goud, dat vergaat en door het vuur beproefd wordt – mag blijken te zijn tot lof en eer en heerlijkheid, bij de openbaring van Jezus Christus. Hoewel u Hem niet gezien hebt, hebt u Hem toch lief. Hoewel u Hem nu niet ziet, maar gelooft, verheugt u zich met een onuitsprekelijke en heerlijke vreugde, en verkrijgt u het einddoel van uw geloof, namelijk de zaligheid van uw zielen."

Eigenlijk spreekt de tekst voor zichzelf; het is duidelijke taal. Maar toch nog een korte toelichting omdat we, wat hij hier schrijft, misschien ook wel als 'de kern van het christelijke leven' kunnen zien.

- Het verwijst naar de oorzaak en bron van ons heil: God, de Vader van de Heer Jezus Christus.
- Ons leven hier op aarde wordt geplaatst in het perspectief van het leven in het hiernamaals. Dat is de erfenis die we met Christus zullen erven. In die toekomstige heerlijkheid verheugen we ons.
- Maar het leven hier beneden is niet simpel; er zijn droevige omstandigheden, dingen die het geloof op de proef stellen. Dat mag de blijdschap van het geloof niet wegnemen. We houden vast aan het geloof zodat het sterker wordt en de blijdschap en vreugde blijft.
- De gelovige verheugt zich in twee dingen:
 1. in het heil dat straks na dit leven geopenbaard wordt (vers 5 en 6);
 2. in de Heer Jezus Christus, die we liefhebben en in wie we ons verheugen. (vers 8)
- Het is de blijdschap dat we de Heer Jezus kennen als onze Redder, onze Heiland. Hij is degene die mijn schuld bij God betaald heeft en mij heeft vrijgekocht van de gevolgen van de zonde. Hij is ook degene met Wie ik straks de erfenis mag delen; ik mag straks tot in alle eeuwigheid Zijn heerlijkheid delen.

Alle vreugde van een christen is gelegen in de persoon van Jezus Christus en Zijn verzoeningswerk op het kruis van Golgotha. Dan is het inderdaad zo, zoals ook de vraagsteller dat ziet, dat telkens wanneer we de Bijbel lezen en daarover nadenken (Kolossenzen 3:1-3), we die innerlijke vreugde ervaren en er ook lof en dank voor God de Vader en voor Jezus Christus in onze harten zal zijn.

Vreugde in de Psalmen

Dat blijdschap en vreugde ook andere emoties tot gevolg kunnen hebben, zal niemand verbazen. Ook de psalmisten wisten er van. Lees bijvoorbeeld maar de volgende teksten.

Maar de rechtvaardigen verblijden zich, zij springen op van vreugde voor Gods aangezicht en zijn van blijdschap vrolijk. (Psalm 68:4)

U maakt mij het pad ten leven bekend; overvloed van blijdschap is bij Uw aangezicht, lieflijkheden zijn in Uw rechterhand, voor altijd. (Psalm 16:11)

HEERE, de koning verblijdt zich over Uw macht. Hoezeer is hij verheugd over Uw heil! (...) Want U stelt hem voor eeuwig tot grote zegen, U verheugt hem met blijdschap, met Uw aangezicht. (Psalm 21:2,7)

(...) zodat ik kan gaan naar Gods altaar, naar God, mijn blijdschap, mijn vreugde; en ik U met de harp kan loven, o God, mijn God! (Psalm 43:4)

(...) dien de HEERE met blijdschap, kom voor Zijn aangezicht met vrolijk gezang. (Psalm 100:2)

Ja, Uw getuigenissen zijn mijn bron van blijdschap, zij zijn mijn raadgevers. (Psalm 119:24,77,92, 143, 174)

Wat me plotseling opvalt in deze verzen is dat hierin steeds de vreugde en blijdschap verbonden wordt met 'Gods aangezicht'. De psalmist ervaart de innerlijke gemeenschap met God en het directe gevolg is blijdschap, vreugde en lofzang. Hij ervaart het kennelijk zo dat hij dicht bij God is en Zijn gezicht zou kunnen zien.

Gods nabijheid ervaren

De vraagsteller gebruikt de uitdrukking 'Gods nabijheid ervaren' en daar is niks op aan te merken. Het begrip komt gewoon in de Bijbel voor, zoals ook geciteerd wordt uit Psalm 73:28. Ook het begrip 'Gods aangezicht' (of 'Mijn aangezicht') dat we hierboven al vanuit de Psalmen gezien hebben, ligt hier tegenaan. Toch wordt het idee van 'dicht bij God zijn' of 'Gods aanwezigheid ervaren' tegenwoordig veel gebruikt op een verkeerde, mystieke manier. Daarom knoop ik er hier nog maar wat gedachten aan vast om te waarschuwen voor het misleidende gebruik (beter: misbruik) van deze uitdrukkingen.

Het eerste wat we moeten vaststellen m.b.t. de uitdrukking 'Gods aanwezigheid ervaren' is dat het er niet om gaat hoe ver (in te meten afstand) God van ons af is. Het gaat er niet om of Hij dichterbij ons komt, zodat we Hem fysiek zouden kunnen ervaren. Onze God is alomtegenwoordig zoals we dat noemen, Hij is overal¹. Maar we kunnen Hem niet zien of ervaren met onze (lichamelijke) zintuigen. Daarom kan dat niet de betekenis zijn van 'Gods nabijheid' of 'Gods aanwezigheid' en moet de betekenis op een ander vlak liggen.

Tegenwoordig wordt er veel gesproken en geschreven over de 'aanwezigheid van God' of 'de aanwezigheid van Jezus'. In het Engels heet het dan 'the Presence of God', 'The Presence of Jesus' of kortweg 'The Presence'. Wanneer je op Google zoekt naar het Nederlandse 'de aanwezigheid van God' krijg je binnen een fractie van een seconde 840.000 hits! Dat geeft denk ik wel aan hoe belangrijk dit thema gevonden wordt. Maar het valt op dat het er bij de meeste van deze verwijzingen om gaat dat die 'aanwezigheid' gevoeld of ervaren moet kunnen worden.

Een voorbeeld: één uit vele

Wanneer we een van de eerste hits eruit nemen, zullen we aan de hand daarvan illustreren waar men het dan over heeft. Het artikel op de Nederlandse site heet "Vier stappen die helpen om Gods aanwezigheid heel tastbaar te ervaren"² en ik geef – deels in mijn eigen woorden – hier de vier stappen weer³. Het gaat om:

- **Ontbering.** *Je eigen persoonlijk bankroet erkennen. Dat betekent dat we moeten erkennen dat het voor ons onmogelijk is om iets te laten gebeuren, zonder Hem. Onze inspanningen zijn volkomen nutteloos.*
- **Concentratie.** *Ook wel stilte genoemd; het principe dat je al je aandacht richt op God. We ontdekken dat het 'bevroren zijn in Zijn zoetheid' betekent dat de stilte die we Hem aanbieden wordt overmeesterd door de stilte die van Hem komt.*
- **Aanbidding.** *De derde fase die je mag ingaan. Aanbidding is onvolledig, totdat onze ziel stil is. Het meest onmisbare element van het christelijke leven. Het is het zowel genieten als het beoefenen van onze eenheid met God.*
- **Manifestatie.** *Bij aanbidding zal er altijd een manifestatie zijn van Gods aanwezigheid. Als we onze aandacht op Hem richten, zal het ons meenemen zoals een rivier een overgegeven lichaam neemt. Aanbidding is het geheim om de manifestatie van Zijn aanwezigheid te ervaren.*

Aan het einde van dit vier-stappen-artikel staat nog het volgende: "Hem in zoete fixatie en liefdevolle aanbidding aanschouwen is waardevoller voor God dan enige geestelijke gave of dienst." De schrijver haalt dan een citaat van A. W. Tozer aan, dat hij hier heel passend vindt: "Wanneer de ogen van de ziel die naar buiten kijkt, de ogen van God ontmoeten die naar binnen kijkt, is de hemel op aarde begonnen."

Beide zinnen komen voort uit de mystieke ervaring van de eenwording of ontmoeting met God. Dat geeft ontspanning en hoop voor de toekomst."

Het is contemplatie, maar dan wat anders beschreven

Er zijn een paar dingen in deze beschrijving waar we iets over moeten zeggen.

De vier stappen worden beschreven als een proces dat tot een 'manifestatie van Gods aanwezigheid' moet leiden. Het lijkt verdacht veel op de stappen die een mens in de contemplatie moet volgen om de 'eenwording met God' te ervaren. Dat het inderdaad hetzelfde is wordt wel bevestigd doordat je diverse hits tegenkomt op internet als je even zoekt op 'contemplatie'. Je kunt dan bijvoorbeeld de volgende uitdrukkingen tegenkomen (op Nederlandse sites):

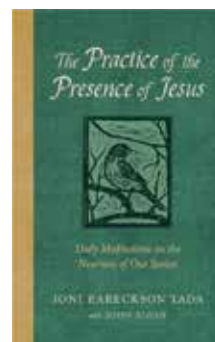
- **Contemplatie:** wees welkom aanwezig bij de Aanwezige
- **Contemplatie** en het besef van Gods tegenwoordigheid
- **Contempleren**, beschouwen, nadenken – Innerlijke ervaring van Gods aanwezigheid

Contemplatie wordt dus nadrukkelijk in relatie gebracht tot de 'aanwezigheid van God'.

Opmerkelijk is trouwens nog dat hierboven bij de Manifestatie gezegd wordt dat "het ons meeneemt zoals een rivier een overgegeven lichaam neemt. Aanbidding is het geheim om de manifestatie van Zijn aanwezigheid te ervaren." Dit doet ons direct denken aan de woorden van Paulus: *U weet dat u heidenen was, weggetrokken naar de stomme afgoden. Zo liet u zich meevoeren.* (1 Korinthe 12:2). Waaruit ook wel weer mag blijken dat het om een heidens gebruik gaat, dat de mensen bij de afgoden brengt.

De tegenwoordigheid van God of Jezus

Ik heb sterk de indruk dat het contemplatieve gedachtengoed (en de bijbehorende praktijk) nog steeds met een opmars bezig is en geen enkele groep christenen ongemoeid laat. Zo ontdekte ik bij het schrijven van dit artikel 'bij toeval' dat van de bekende Joni EarecksonTada recent een boek verschenen is dat hierover gaat. Het heet "The Practice of the Presence of Jesus" en het is nog niet vertaald in het Nederlands, maar ik vermoed dat dat niet meer zo lang zal duren.

Op Amazon staat onder meer de volgende tekst bij het boek: "Ontdek de vreugde van het bewust verblijven in de aanwezigheid van God. De geliefde schrijfster Joni verweeft hedendaagse inzichten met de tijdloze wijsheid van de zeventiende-eeuwse monnik Broeder Laurentius (Brother Lawrence). (...) De beoefening van de 'Tegenwoordigheid van Jezus' brengt de wijsheid van deze twee alledaagse heiligen, die meer dan 400 jaar van elkaar verwijderd zijn, om je te onderwijzen en te inspireren om de nabijheid van God in je leven te ervaren. ..."

Nu is dit maar een boek, maar als je op Amazon zoekt op 'presence of God' of 'presence of Jesus' dan krijg je duizenden titels voorgeschoteld. Het is onvoorstelbaar; kennelijk voorziet het in een enorme behoefte. Een behoefte van christenen die iets missen in hun geloofsleven en menen dat dit het is: de aanwezigheid van 'de Aanwezige'.

Christus de Gekruisigde ontbreekt

Het tweede dat opvalt in het vier-stappen-verhaal is het complete gebrek aan verwijzing naar het Kruis van de Heer Jezus Christus. Dat ontbreekt in de contemplatie altijd, net zoals dat een gebrek was in de gemeente van Korinthe. Paulus legt er in het begin van zijn eerste brief de vinger bij als hij zegt:

- *Want Christus heeft mij gezonden ... om het Evangelie te verkondigen, niet met wijsheid van woorden, opdat het kruis van Christus zijn inhoud niet verliest. (1 Korinthe 1:17)*
- *Wij echter prediken Christus, de Gekruisigde, voor de Joden een struikelblok en voor de Grieken een dwaasheid. (1 Korinthe 1:23)*
- *Want ik had mij voorgenomen niets anders onder u te weten dan Jezus Christus, en Die gekruisigd." (1 Korinthe 2:2)*

Je ziet het in het hierboven geciteerde vier-stappen-verhaal: je moet je eigen bankroet onder ogen zien. Even los van wat dat precies betekent en hoe je dat dan moet doen en voor hoe lang Waarom begint zo'n verhaal niet met Christus de Gekruisigde? Die gestorven is om verloren zondaren te redden van het eeuwig verderf? Waarom gaat het niet over Zijn werk op het kruis van Golgotha? Want daarin ligt alles besloten wat God ons geven wil en dat is nogal wat!

We sluiten af met de woorden van Paulus aan de gemeente in Efeze (1:3-10) wanneer hij het volgende schrijft:

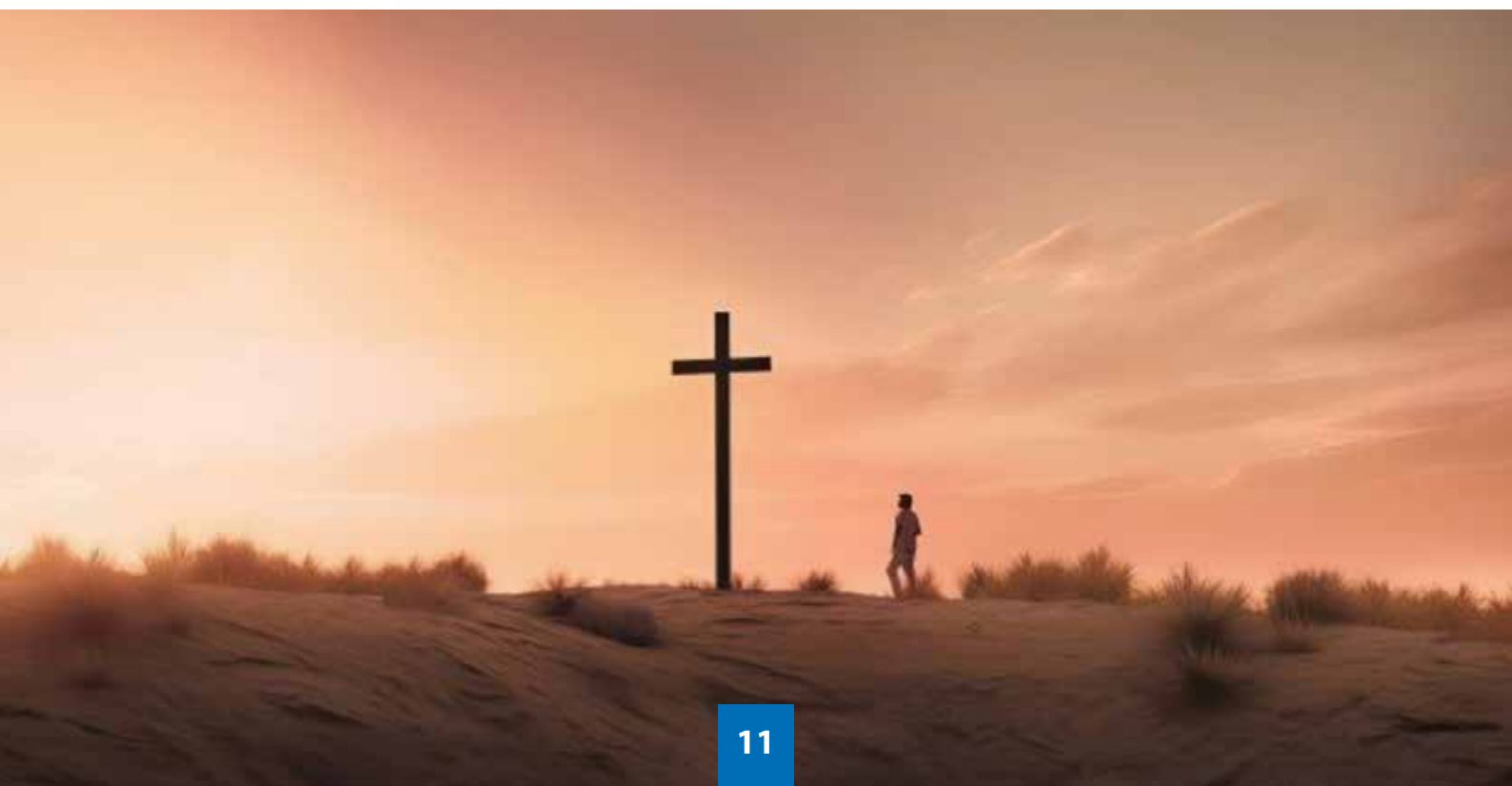
Gezegend zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, Die ons gezegend heeft met alle geestelijke zegen in de hemelse gewesten in Christus, omdat Hij ons vóór de grondlegging van de wereld in Hem uitverkoren heeft, opdat wij heilig en smetteloos voor Hem zouden zijn in de liefde. Hij heeft ons voorbestemd om als Zijn kinderen aangenomen te worden, door Jezus Christus, in Zichzelf, overeenkomstig het welbehagen van Zijn wil, 6 tot lof van de heerlijkheid van Zijn genade, waarmee Hij ons begenadigd heeft in de Geliefde. In Hem hebben wij de verlossing, door Zijn bloed, namelijk de vergeving van de overtredingen, overeenkomstig de rijkdom van Zijn genade, die Hij ons overvloedig geschonken heeft, in alle wijsheid en bedachtzaamheid, toen Hij ons, overeenkomstig Zijn welbehagen, dat Hij in Zichzelf voorgenomen had, het geheimenis van Zijn wil bekendmaakte, om in de bedeling van de volheid van de tijden alles weer in Christus bijeen te brengen, zowel wat in de hemel als wat op de aarde is.

Teun de Jager

Voetnoten

1. Zie bijvoorbeeld Psalm 11:4-5; 139:7-10; Jeremia 23:23-24.
2. <https://revive.nl/4-stappen-die-helpen-om-god-heel-tastbaar-te-ervaren/>
3. Dit is een passage uit het boek "The School of His Presence" van Eric Gilmour.

Met toestemming overgenomen. Deze blog verscheen op 16 mei 2024 op: www.goddienen.nu/heb-je-eigenlijk-wel-geloofservaringen

COUNSELING UIT DE DIEPTE (DEEL 2)

DE EINDTIJD EN COUNSELING

Ontmaskering van de geest in de tegenwoordige zelfzuchtige wereld

In het eerste artikel heb ik eerst het fundament gelegd 'De nieuwe mens in Christus'. Daarna heb ik Freud en Adler, twee grondleggers van de moderne psychologie behandeld waarbij duidelijk werd dat het integreren van hun denkwijze met de Bijbel onmogelijk is. Ook beschreef ik hoe dit denken binnen de kerkelijke gemeenten is binnengekomen. In dit artikel gaan we verder en zullen we eerst kijken naar twee psychologen die voortborduurd op Freud en Adler. Abraham Maslow, met zijn New Age gedachten en Carl Rogers, die in zichzelf geloofde. Daarna belichten we de leer en het leven van twee namen die zeer grote bekendheid op het Christelijk erf kregen David Seamands en Larry Crabb. Omdat zij het fundament niet zagen, was hun integratiepoging van de Bijbel met de psychologie vruchteloos zoals ook uit hun eigen leven bleek. En nu zitten vele kerkelijke gemeenten nog steeds opgescheept met on-Bijbelse counselors die hun positie met hand-en-tand verdedigen. Een sparteling van de oude mens in Adam ten ondergang gedoemd.

Een parel? Zie niet meer op jezelf maar volg Jezus slechts na

Op het Christelijk erf komen we de gedachte nog wel eens tegen dat we 'een kostbare parel in Gods hand zijn'. Is dat waar? Het komt uit een liedje van Elly en Rikkert Zuiderveld waarin de tekst is:

*Weet je dat je van waarde bent
Weet je dat je een parel bent
Een parel in Gods hand*

Een voorganger schreef mij een mail waarin hij stelde: 'De koopman die schone parels zoekt - dat is niet Christus Die zondaren zoekt. maar een zoekende ziel die Christus ontdekt. Er is bij mijn weten geen Bijbeltekst waar gelovigen 'een parel' worden genoemd. Dat zou ik niet graag stimuleren.'

Hij vervolgt: 'Ik kan de gedachte erachter wel heel goed volgen. Juist gisteren nog een gesprek gehad met een slachtoffer van seksueel misbruik over zelfliefde. Echter, ik heb haar niet gezegd dat ze een parel is of iets in die trant. Je waarde moet namelijk niet afhangen van jezelf'.

Een ander geluid las ik in een recente zendingsnieuwsbrief: *'Dan zie ik een jonge meid naar me toelopen. 17 jaar, zwanger, van school gestuurd. Haar vriendje, de vader, zit in de gevangenis vanwege seks met een minderjarige. Haar hele toekomst ligt in puin en dat heeft geleid tot uitspraken over zelfmoord. Ze wil wel met mij praten maar niemand anders mag erbij zijn. (...) Met de GevoelsVerkenner (toelichting: een niet Christelijke counseling techniek) onderzoeken we wat er allemaal in haar rugzak zit en waar ze mee te dealen heeft. Het is veel, het is heftig. Aan het eind kiest ze de Krachtzetter: Ik kan het! Het is niet makkelijk, maar ik kan het.'*

Hoe moeten we dit duiden? Recent sprak pastor Alistair Begg op een conferentie over het thema 'De kracht van het kruis'¹. Hij haalde daar dit lied aan:

*Er was Eén, Die gewillig zijn leven eens gaf,
't was Gods Zoon, die hier neerdaald'
op aard Die Zich kruisigen liet,
daalde neer in het graf voor de mens,
die genade onwaard.*

Refrein:

*Ja, genageld aan 't kruis (2x)
heeft de Heiland gedragen mijn schuld,
en het bloed uit zijn zij spreekt van zonde mij vrij.
Hij heeft d' eis van Gods wet gans vervuld.*

*O, hoe liefd'rijk, barmhartig en teder
heeft Hij gans gereinigd mijn zondig gemoed
en nu treft mij geen oordeel; ik weet 'k ben nu vrij
en mijn schuld is verzoend door Zijn bloed.*

Als de satan mij wijst op mijn schuld zeg ik:

"Ja maar 't is alles genageld aan 't kruis".

'k Zie niet meer op mijn zonden,

'k volg Jezus slechts na,

Die m' een plaats schonk in 't Vaderlijk Huis.

Ben ik zwak, Hij is sterk; als ik blijf slechts in Hem,
maakt tot dienen Hij daag'lijks bekwaam.

Met een lied in het hart en een lied in de stem,

leef ik blij en tot eer van Zijn naam.

Het evangelie zoals zo mooi in dit lied naar voren komt laat onze kijkrichting zien. We zien niet meer op onszelf, naar binnen maar we kijken naar Christus, naar buiten. Satan doet precies het tegenovergestelde. Hij wijst ons op onszelf en de psychologie heeft deze denkrichting overgenomen en tapt soms zelfs uit een duister vat zoals we zullen zien.

Abraham Maslow (1908-1970)

Tijdens mijn studie (Marketing) hoorde ik voor het eerst deze naam en van zijn theorie. Alfred Adler was zijn mentor geweest aan de universiteit en hij zette in 1951 zijn studie voort in New York aan het Brooklyn College. In de jaren 50 en 60 was hij één van de leiders en grondleggers binnen de humanistische psychologie van de stroming 'the third force'. Na de eerste (Freud) en tweede (Skinner, gedragspsychologie) introduceerde hij de derde 'force'. Humanistische of Derde Kracht-psychologie richt zich op innerlijke behoeften, geluk, vervulling, de zoektocht naar identiteit en andere menselijke zorgen en probeert bewust kwesties aan te pakken die door gedragspsychologen en freudianen zijn verwaarloosd. Het bouwt dus voort en gaat dus verder. Hij zag echter al aan de horizon the 'fourth force' wat bekend is geworden als **transpersonele psychologie** met een duidelijke **New Age invloed**. De eerdergenoemde 'GevoelsVerkenner' die gerelateerd is aan de 'nieuwetijds kinderen' is hier een product van.

Maslow richtte zich vanuit het positieve denken op geestelijke gezondheid en wilde **niet meer** werken **vanuit een negatief ziektebeeld**. Hij ging er daarbij vanuit dat **ieder mens innerlijke bronnen en krachten in zich heeft**. Zijn therapie is om deze bronnen te ontsluiten en de krachten vrij te spelen waarbij mogelijke veranderingen weggenomen moesten worden. Maslow had grote weerstand tegen het Christendom. Deels is dat wellicht te verklaren vanuit zijn Joodse komaf. Zijn ouders vluchtten voor de pogroms in Tsaristisch Rusland en ook in New York ondervond hij zelf veel antisemitisme. Maar zijn weerstand ging dieper en had een geestelijke oorsprong. **Mystieke piekervaringen waren volgens hem ware religie**. Zij die wilden leven naar de morele (Joodse!) wet en

gezonde Bijbelse doctrine zag hij als vijanden van ware religie, organisaties en kerken zag hij als vijanden. De mens is van nature goed, of in elk geval neutraal, en het slechte is alleen een resultaat van een verkeerde behandeling door anderen. De oorzaak van neuroses ligt dan in de behandeling door anderen en een gebrek, een behoefte die niet bevredigd is en dus niet in de zondige Adamsnatuur.

Maslow ontwierp een pyramide in menselijke behoeften die moreel neutraal zouden zijn:

(Bron: wikipedia Abraham Maslow)

De fysieke noden aan de onderkant moesten eerst vervuld zijn voordat de persoon toe zou komen aan het niveau erboven. Onze honger moet eerst gestild zijn voordat we ons bezig gaan houden met het hebben van een baan of eten wat gezond is. Na zekerheid komen sociale behoeften, erkenning en uiteindelijk komt de mens dan aan bij zelfverwezenlijking.

De Bijbel zegt echter dat onze behoeften niet moreel neutraal zijn maar gedreven door begeerte waar uiteindelijk volgroeid de zonde uit voortkomt (Jak.1: 14,15) en Jezus zei zelf dat uit ons binnenste, uit het menselijke hart boze gedachten, begeerten en lusten komen (Mat.15:19).

Zowel de Amerikaanse als de Europese maatschappij was rijp voor zijn boodschap want iedereen had eten, een huis en een baan dus kwam de nadruk meer op sociale relaties te liggen en eigenwaarde. Zijn behoeften hiërarchie kwam in een tijd waarin de volgende verschuivingen optraden:

Gericht zijn op geluk van de ander	➡	Gericht zijn op eigen geluk
Uitgesteld verlangen	➡	Onmiddellijke behoeften bevrediging
Hard werken	➡	Een makkelijk leven
Formele gesloten relaties, privé en werk	➡	Informeel open relaties
Religieuze oriëntatie	➡	Wereldlijke oriëntatie

Maslov ging er van uit dat mensen een hoge waardering nodig hebben van hun zelf: self-esteem. Andere mensen moeten dat geven en we moeten daar ook zelf aan werken. Als al onze fysieke en sociale behoeften zijn vervuld dan hebben we waardering, achting, vertrouwen nodig van andere mensen. Dit alles moet leiden tot het ontwikkelen van je volledige potentieel zodat uiteindelijk jij jezelf zijn kunt, in volmaakt geluk zoals een muzikant die toegejuicht wordt of van een voetballer die scoort. **Hij noemt dat piekervaringen waarin je boven jezelf wordt uitgetild.** De persoon wordt één met het leven, de natuur, het goddelijke. Een dopamine momentje, een mystieke ervaring waarbij alle godsdiensten hetzelfde zijn. Herkent u dit in de moderne aanbiddingscultuur? Er bestaat geen persoonlijke God maar een universele godservaring zoals bij de verlichting in het Boeddhisme, Taoïsme of in de New Age. **Deze trans personele aanpak vermengt Oosterse religie met Westerse mystiek en de psychologie, om via metafysische ervaringen tot een nieuwe, betere mens te worden die deugdzzaam, creatief, aardig, liefdevol, altruïstisch en sereen is.**

Wat is de trans personele aanpak? Het voorvoegsel 'trans' komt uit het Latijn en betekent "voorbij", "achter", "aan andere zijde" en dat als tegenhanger van cis ("aan deze zijde"). In Zuid-Afrika heb je Transkei d.w.z. achter de rivier de kei. In het Oude testament heb je de over-Jordaanse stammen d.w.z. aan de andere kant van de Jordaan. Deze aanpak kijkt achter de persoon, achter het zelf. Wie kom je dan tegen? Een goeroe in het bedrijfsleven hield ons eens voor: 'het bedrijf is als een auto, jullie zijn de bestuurder maar het moment komt dat je de eigenaar ontmoet'. Wie bedoelde hij, wie zat erachter? De goeroe zat zelf midden in het Hindoeïsme en de eigenaar die hij bedoelde is niet God maar de duivel!

Voorbeeld Maslov piramide gebruikt bij het IKC².

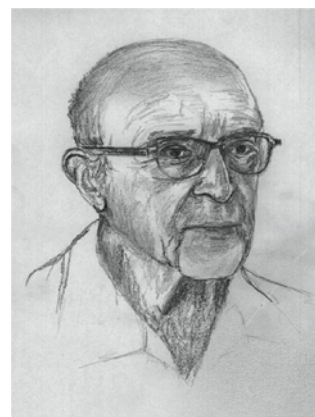
Het IKC is een samenwerkingsverband tussen de Bond van Hervormde Zondagsscholen (BHZ), het Hervormd Jeugdwerk (HJW) en het Landelijk Contact Jeugdwerk (LCJ). Veel jongeren uit de Gereformeerde Bond in de PKN maar ook uit de CGK en Evangeliegemeenten komen met dit werk in aanraking. Ze schrijven:

Relatieherstel *met zichzelf* is voor de pastorant van groot belang. Zoals God genade schenkt in de weg van bekering en geloof, en zijn *omgeving hem vergeeft* bij berouw en schuldbelijdenis, zo mag hij ook *zelf leren genadig met zichzelf om te gaan* (Cursief door schrijver).

Aan het einde van dit artikel behandel ik Larry Crabb die in zijn boek *Effective Biblical Counseling* aangeeft dat hij zijn leer gebaseerd heeft op Maslov. We gaan nu eerst kijken naar Carl Rogers.

Carl Rogers, de man die in zichzelf geloofde

Carl Rogers (1902-1987) wordt samen met Abraham Maslow gezien als de grondlegger van de humanistische psychologie. Zijn ouders waren heel religieus en aanvankelijk wilde hij predikant worden. Hij ging theologie studeren en in het eerste jaar bezocht hij een internationale Christelijke studentenconferentie in China waarna hij ging twifelen aan het geloof. Niet lang daarna veranderde hij zijn studierichting en werd atheïst en agnost. Hij studeerde ook onder Adler. Na zijn studie specialiseerde hij zich voor de tweede wereldoorlog in de kinderpsychiatrie. In 1951 schreef hij over de 'cliënt gecentreerde psychologie'. **De patiënt is niet een object maar een subject, een persoon en dat klont en was revolutionair in zijn tijd. Hij ging echter verder door te stellen dat het belangrijker is hoe de cliënt/patiënt iets ervaart dan dat de werkelijkheid is. De subjectieve ervaring is belangrijker dan de objectieve werkelijkheid.**

Daarmee krijgt iedereen zijn eigen werkelijkheid. Als een kind bang wordt van een horrorverhaal dan kun je dit beter achterwege laten maar als een kind er niet bang van wordt dan is het goed. Ook zei hij: 'zijn ervaring is zijn werkelijkheid', en daarmee gaat de deur open naar de fantasiewereld die de televisie opende en tegenwoordig ook de virtuele wereld. Ook wat velen noemen het spreken in tongen kun je hieronder scharen. Ieder heeft zijn eigen ervaring en dat is zijn werkelijkheid.

Hij had 19 stellingen waarvan ik de belangrijkste hieronder weergeef:

1. Alle individuen (organismen) bevinden zich in een voortdurend veranderende wereld van ervaring (ervaringsveld) waarin zij centraal staan.
2. Het organisme reageert op dit veld zoals het dit ervaart en waarneemt. Dit waargenomen veld is de "realiteit" voor het individu.
3. Een gedeelte van dit ervaringsveld wordt geleidelijk aan gedifferentieerd als het Ik.
4. Vanuit deze interactie met de omgeving, en voornamelijk vanuit een evaluerende interactie met anderen, wordt het Ik gestructureerd samen met daaraan gehechte waarden.
5. Het organisme heeft een fundamenteel streven: zichzelf te realiseren, in stand te houden en te vervolmaken als ervarend/bewust organisme.
6. Het beste gezichtspunt om iemands gedrag te begrijpen is vanuit het inwendig referentiekader van het individu.
7. Gedrag is fundamenteel een doelgerichte poging om de eigen noden te bevredigen, zoals men die ervaart, binnen het veld zoals men dit waarneemt.

Zijn aanpak was niet alleen cliënt georiënteerd maar ook niet oordelend, niet directief (sturend in een bepaalde richting) en empathisch. De patiënt werd dus cliënt en de bedoeling was dat hij of zij zich geheel vrij voelde om eigen emoties te ontdekken en een richting te kiezen die daarbij paste en dat alles zonder een externe norm of moraal. **In Spreuken 29:11 staat echter dat alleen een dwaas zijn gevoelens de vrije loop laat maar dat de wijze zijn gevoelens juist in toom houdt. Het is dus dwaasheid om iemand zijn eigen gevoelens te laten ontdekken en die na te laten jagen.** De counseling mag volgens Rogers nooit directief zijn want de cliënt kan alleen vanuit zichzelf anderen, een situatie of de wereld beoordelen en keuzes maken. De behandelaar moet de cliënt onvoorwaardelijk accepteren, zeer goed kunnen luisteren en zelfs van hem leren. Een uitspraak van hem in zijn boek *On Becoming a Person* (1961) is: **"Ervaring is voor mij de hoogste autoriteit... Noch de Bijbel, noch de profeten of Freud of onderzoek, of de openbaring van God of een mens kan voorrang krijgen boven mijn eigen ervaring."** Dit is een schokkende uitspraak en laat zien dat zijn gedachtegoed nooit met de Bijbel te verenigen is. Dit betekende voor Rogers geen onaantastbaarheid of autoritaire houding want de cliënt mocht fouten maken en zichzelf altijd weer corrigeren. Hij was een morele relativist en zijn missie was elk geloofstelsel, norm of waardeoordeel omver te werpen

waardoor de mens achter blijft zonder God, zonder moreel kompas, zonder geloof en zonder Christus. Vooral het Protestantse Christelijke geloof moest het ontgelden omdat het de Amerikaanse cultuur had doordrongen met een concept van de zondige menselijke natuur. De mens is dus volgens hem inherent goed in zichzelf en beweegt naar een volwassenheid. Het positief welbevinden en zelfvertrouwen is goed voor een mentale gezondheid. Een gebrek aan zelfvertrouwen hindert onze groei en voorkomt dat we gelukkig worden en aankomen op het niveau van zelfrealisatie. Rogers werd gezien als één van de beste psychologen in zijn tijd en zelfs die ooit hebben geleefd, hij publiceerde veel, begeleidde talrijke studenten en promovendi die zijn gedachtegoed verspreiden en verder ontwikkelden.

Wat is het resultaat van zijn gedachtegoed? Kinderen heden ten dage wordt niet meer verteld het morele verschil tussen goed en kwaad. **Erger nog de eigen ervaring van het kind is hem tot norm geworden. Gezeggelijkheid is nagenoeg verdwenen.** Ik schuilde voor de regen bij een Christelijke conferentie tijdens Pinksteren. Er kwam een meisje aan van een jaar of 8 en zij duwde haar natte fietsband tegen mijn zondagse broekspijp. Ik vroeg wat haar bedoeling was? Haar fiets mocht niet nat worden. Ik heb haar gezegd dat ze haar fiets maar lekker in de regen zou zetten. Een paar minuten later kwam haar broertje maar nu was ik hem voor. Hij zette onachtzaam zijn fiets zo neer dat deze omviel en ook de fiets van zijn zusje omvertrok. Hij trok zich daar niets van aan. Ik zei oprapen die fietsen!

Het resultaat is nog veel erger. Nagenoeg alle abortus counseling in de V.S. en Engeland is door zowel Christelijke als niet Christelijke organisaties op deze leest geschoeid. Niet oordelend, niet sturend, onvoorwaardelijk luisterend, de cliënte voorzien van alle opties waarna ze zelfstandig kan kiezen en elke keuze is goed want het is per slot van rekening haar keuze! Overheidsinstanties hebben dit ook overgenomen. Elk advies moet neutraal zijn, niet sturend. In Nederland is de situatie gelukkig beter want al decennialang is een anti-abortus lobby vanuit de SGP en CU actief. Maar de andere politieke partijen inclusief het CDA, omarmen het neutrale standpunt dat op Rogers is gebouwd. Christelijke organisaties in Nederland moeten altijd opboksen omdat men de subsidie of vergoedingskraan dichtdraait vanwege de adviezen die 'niet neutraal' zijn.

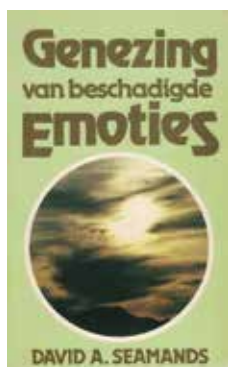
Hoe liep het af met Carl Rogers? In 1980 publiceerde hij het boek *A way of Being* waarin hij schrijft open te staan voor helderziendheid, aura's, zielsverhuizing, telepathie etc. Hij bezocht seances samen met zijn vrouw en had contact met overledenen.

Hij nodigde ook een medium in zijn huis uit. Met name na het overlijden van zijn vrouw zocht hij zo contact met haar waarbij hij ervoer dat 'wit licht en geesten van haar tot hem kwamen'. Dit is iets wat de Bijbel nadrukkelijk verbiedt. Hij realiseerde zich niet dat de Bijbel in Spreuken 14:12 zegt: *Soms schijnt een weg iemand recht, maar het einde daarvan voert naar de dood.*

Je vraagt je af hoe Christelijke voorgangers een poging kunnen doen om de hiervoor beschreven denkwijze van Maslov en Rogers te integreren met de Bijbelse denkwijze. Toch is dat gebeurd en we zullen nu kijken naar twee bekende namen op het Christelijk erf, te beginnen met David Seamands.

David Seamans (1922-2006)

Bij uitgeverij Gideon kwam in 1983 een boek uit van David Seamands: *Genezing van beschadigde emoties*. Een handleiding voor pastorale begeleiding van gemeenteleden met psychische problemen.

David Seamands was een Methodisten-voorganger behorend tot de evangelische vernieuwingsbeweging in de V.S. en doceerde Pastorale Zorg aan Asbury Theological Seminary. Dat is inderdaad hetzelfde instituut waar vorig jaar een controversiële 'revival' plaats zou hebben gevonden maar dat vraagt een geheel nieuw artikel. Hij begint zijn voorwoord met: Al vroeg in mijn pastorale werk ontdekte ik dat ik er niet in slaagde om twee groepen mensen te helpen. **Hun problemen werden niet opgelost door de prediking van het Woord, de vervulling met de Heilige Geest, het gebed of de sacramenten.**

Hiermee zet hij het hele Bijbelse fundament aan de kant net zoals we zo vaak zagen bij de grondleggers van de psychologie! Vervolgens betoogt hij: 'God liet me zien dat de gewone pastorale zorg zulke problemen nooit kan oplossen. En **Hij (=God?) begon mij in staat te stellen mijn hart te openen voor een persoonlijke ontdekking van mijzelf** waardoor ik nieuwe diepten van genezende liefde ging ervaren in mijn huwelijk, mijn gezin en in mijn relatie met enkele intieme vrienden. Vervolgens leidde God mij ertoe mijn pastorale werk uit te breiden met een speciale zorg en voorbede voor beschadigde emoties en nog niet genezen herinneringen.

In plaats van de ontdekking van Christus en Zijn inwoning komt een hoofdzakelijk psychologisch verhaal dat niet op de Bijbel gebaseerd is. Hij zegt zijn

methode te bewijzen door twintig jaar ervaring en 'getuigenissen van duizenden christenen die vroeger in de nederlaag leefden, maar nu een bevrijding hebben ervaren van emotionele problemen en genezen zijn van verlamme herinneringen'. Hij haalt geanonimiseerde situaties aan in zijn boek en deze zijn dus niet te controleren. Ik heb zelf directe ervaring met mensen die zeer hoog opgaven over het boek maar uit ervaring kan ik zeggen dat er geen doorbraak of oplossing in hun leven kwam.

Waarom is het nodig dat ik hem noem in dit artikel? Het boek is in meer dan 30 talen vertaald, er zijn meer dan 1 miljoen exemplaren verkocht en het boek is nog steeds in Nederland te koop. De recent overleden oprichter van Operatie Mobilisatie, George Verwer, schreef een voorwoord in het Engelse boek: 'het is moeilijk in woorden uit te drukken hoe enthousiast ik ben over dit boek en hoe ik heb gezien dat de Heer dit boek gebruikte. Het is mijn gebed dat jullie dit boek niet alleen biddend lezen maar ook exemplaren verder verspreiden onder anderen.' Ik bezocht zelf jaarlijks de conferenties waar jonge O.M.-zendingen werden uitgezonden en was geschokt eind jaren tachtig nadat de spreker zijn eigen genezingservaring had gedeeld, dat alle aspirant zendingen die een innerlijk probleem hadden naar voren mochten komen voor een genezingsmoment. Velen stonden op en kwamen naar voren. Ik vroeg me toen af of dit nog 'God's army' was die Gods kracht tot behoud predikte of een groep emotioneel gekneusde jongeren. In 1997 kwam het boek 'Too valuable to lose' uit in samenwerking met de World Evangelical Alliance over waarom zendingen slagen of mislukken op het zendingsveld. Ik zal u het geheim verklappen. Ten eerste een duidelijke wedergeboorte en ten tweede een duidelijke roeping. Als bestuur van een zendingsorganisatie hanteren wij deze Bijbelse principes en ik mag uit ervaring zeggen dat God trouw is aan Zijn werk in de individuele gelovige en aan zijn wereldwijde zendingswerk!

De uitgever prijst het boek ook aan, waarin ze zegt: 'En als u deze weg bewandelt, kunt u zo ver komen dat **u zelfs anderen mag helpen om genezing te vinden** voor hun beschadigde emoties. Ziet u, het is een evangelie maar dan wel een ander evangelie. Als je dit, andere, evangelie aanneemt dan word je daarna ook een getuige omdat het je eigen ervaring van genezen emoties laat doorvertellen.

Seamands stelt dat Satan een lage zelfwaarde als wapen onder Christenen gebruikt om een leven vol van tegenslagen te hebben. Hij noemt het zelfs een psychologisch wapen waarbij Satan een Christen bindt in gevoelens van minderwaardigheid, ontoereikendheid en een lage zelfwaarde. De Bijbel zegt

echter dat Satan de vader van de leugen is en misleiding zijn sterke wapen. Seamands herinterpreteert de uitleg van de gelijkenis van de talenten zo dat degene met het ene talent een minderwaardigheidsgevoel zou hebben en daarom zijn talent niet investeerde. De Bijbel noemt hem echter een slechte en luie slaaf. De Bijbel zegt dat de slaaf zijn heer vreesde, waar Seamands van maakt 'vrees om te falen'. Het is dus een misleidende verdraaiing van de uitleg.

God had Israël naar het beloofde land gebracht. Seamands schrijft dat hoewel ze hun droom (een woord dat ook nu populair is) volgden, ze vanwege minderwaardigheid (we zijn als sprinkhanen) vergaten dat ze kinderen van God waren. Hun minderwaardigheidsgevoel vernietigde Gods droom! Hij schrijft letterlijk: *"Door onze minderwaardigheid vernietigen wij Gods droom voor ons als gemeente van gelovigen die notabene Zijn lichaam zijn. Wat is er met je droom gebeurd? Waar is de visie die God je heeft laten zien? Wat heeft het kapot gemaakt? Je zonden, je overtredingen en je slechte gewoonten? Ik betwijfel dat. Waarschijnlijk heeft Satan je droom vertraagd of verstoord omdat je jezelf ziet als een worm of een sprinkhaan."*

De Bijbel schrijft duidelijk dat door ongeloof de Israëlieten niet binnen konden gaan in het hun beloofde land en dat zij God en zijn knecht Mozes verwierpen (Numeri 14, 32:9-11, Hebreeën 3:11,18). Het hart van de Israëlieten was afkerig, ze wilden niet ingaan, God noemde hen zelfs 'een boze vergadering' (Numeri 14:27). Het is rebellie en ongeloof. De tien verspieders stierven direct door een plaag en het volk ging terug de woestijn in gedurende 40 jaar waarin iedereen stierf m.u.v. Kaleb en Jozua. De herinterpretatie door Seamands vindt geen Bijbelse grond. Hij verdraait de Bijbel om zijn eigen leer van lage zelfwaarde te rechtvaardigen. Je kunt je daarom afvragen of hij zelf wel ooit het Woord heeft gepredikt? Paulus kon zeggen 'wij prediken niet onszelf, maar Christus Jezus (2 Korintheërs 4:1) en daarom had Paulus wel vrucht op zijn prediking.

Een laatste voorbeeld van schriftverdraaiing door Seamands. Volgens hem zijn er drie grote geboden: God liefhebben, jezelf liefhebben en de ander liefhebben. Ook in deze volgorde. Als je jezelf niet liefhebt, volgens Seamands, dan kun je niet eens de ander liefhebben. Het ging erin als koek in de evangelische wereld ook in Nederland. In het verleden was ik lid van een Christelijke zakenlieden vereniging. Ik had een Bijbelgetrouw stuk ingestuurd voor mogelijke publicatie. Daarop werd ik vermaand door de secretaresse, ik vermoed zonder medeweten van het bestuur, waarin ze zei niet eens te zijn met mijn inzending (over zelfopofferende liefde, Agape) omdat de Bijbel 'duidelijk liet zien dat we ons zelf lief moeten hebben. Christus als het vleesgeworden

Woord zegt echter zelf dat er (maar) 2 grote geboden zijn: God liefhebben en je naaste.

Seamands schrijft de 'genezende liefde in zijn huwelijk en gezin te hebben ervaren'. In 2005 werd Seamands echter geschorst als voorganger vanwege een langdurige overspelige relatie met een kerklid in zijn gemeente. Tijdens zijn schorsing overleed hij.

Is er geen tegengeluid? Jazeker, in de jaren tachtig en negentig waarschuwden Martin en Deidre Bobgan tegen wat zij noemden de 'psychoheresie' (= dwaalleer van de psychologie). In Nederland waarschuwde Els Nannen tegen de dwaallaar van Neil T. Anderson in haar boek Waarlijk Vrij? We gaan tot slot kijken naar Larry Crabb.

Larry Crabb (1944-2021)

Larry Crabb was een zeer bekende Amerikaanse Christelijke counselor, schrijver, bijbelleraar, geestelijk directeur en conferentie spreker. Hij kan zeker als één van de grondleggers gezien worden van de Christelijke counseling beweging die transformatie therapie gebruikte.

Tranformational therapy gaat over het formeren, veranderen naar een beeld aan de overkant, achter het zichtbare. Want die Hij tevoren gekend heeft, heeft Hij ook tevoren bestemd tot gelijkvormigheid aan het beeld zijns Zoons (Rom.8:29 NBG) schrijft Paulus. Wat betekent dat en hoe, langs welke weg, gebeurt dit? Is dit de Bijbelse weg of misschien toch een andere weg en waar gaat die dan naartoe? Belangrijke vragen om verder over na te denken.

Hij groeide op in een gemeente van Vergadering van Gelovigen in Evanston, nabij Chicago. Als kind had hij al belangstelling voor het gedrag van mensen en daarom ging hij psychologie studeren, promoveerde daarin en gaf een tijdje les aan de Florida Atlantic University waarna hij zijn eigen praktijk in Florida opende, niet ver van Fort Lauderdale. Begin jaren zeventig toen Larry Crabb al in zijn praktijk werkte, kwam hij in een geloofscrisis terecht. Hij kon niet zien hoe zijn christendom en counseling verenigbaar waren. Bijbels onderwijs leek irrelevant voor de problemen van zijn patiënten (*die in de werkelijke wereld leefden*) waaronder seksueel misbruik, angst, dissociatie en depressie. En de psychologie erkende niets over zonde of de menselijke behoefte aan verlossing. 'De waarheden van het christendom leken weinig

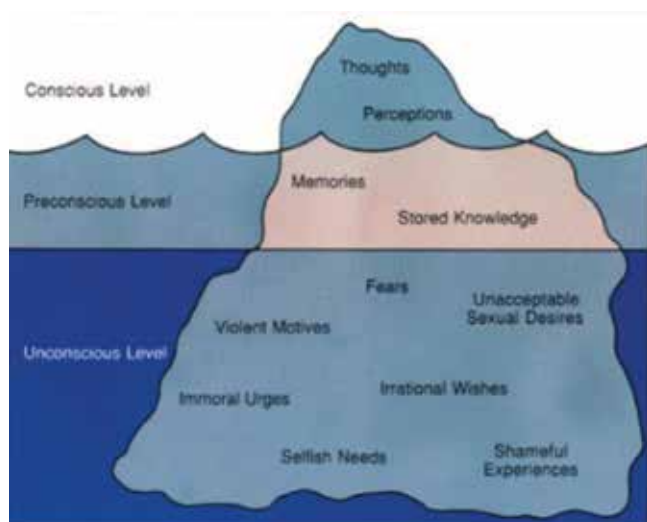

invloed te hebben op mijn... professioneel orthodoxe gedrag. En dat stoorde me', schreef Crabb. 'Ik kon het psychologische denken waarin ik was opgeleid niet laten aansluiten bij Bijbelse overtuigingen zoals de val van de mens, zijn scheiding van God, zijn wanhopige behoefte aan goddelijke hulp, [en] de belofte van liefde, vreugde en vrede aan hen die het gratis geschenk van eeuwig leven aanvaardden door de plaatsvervangende dood van Jezus.' We zien dus dat hij op zoek is, net als David Seamands, naar een oplossing in een persoonlijk antithetisch dilemma zoals we zo vaak zien bij (Christelijke) counselors.

Hij vond het antwoord om twee uur 's nachts, terwijl hij 'He Is There and He Is Not Silent' van Francis Schaeffer op zijn veranda las. Hij maakte zijn vrouw wakker en riep uit: "Het diepste verlangen naar betekenis en veiligheid dat bij mijn cliënten leeft, zijn behoeften die God feitelijk wilde vervullen door middel van de gemeenschap van gelovigen!" Via zijn voorganger kreeg hij een beurs om een jaar vrij te nemen en zijn counseling ideeën uit te werken. Hij was niet de eerste. Jay Adams werkte er al aan in 1968, maar Crabb was degene die counseling populair maakte.

De denklijn bij Larry Crabb

Crabb maakte veel gebruik van het ijsbergmodel. Alleen de top kun je zien maar het grootste gedeelte zit onder water. Deze gedachte wordt veel gebruikt in de psychologie. De mensen laten aan de buitenzijde maar een klein deel zien van hun leven. Onder het wateroppervlak, in het onderbewuste (Freud!) zit de werkelijkheid.

Presentatie E.S. Williams³

Het probleem bij Crabb, die zijn voedingsbodem de V.S. had, is dat hij de wedergeboorte hooguit als het topje van de ijsberg ziet. Daaronder zit een verborgen leven dat vol is van verlangens, emoties, gedachten etc. en dat ziet er totaal anders uit. Iedere christen heeft daarom counseling nodig. Voor Bijbelse counseling moeten we duidelijk de diepste persoonlijke behoeften van mensen identificeren. Crabb schrijft in zijn eerste boek over de basisprincipes van Bijbelse counseling (1975) als volgt: *"Tenzij we begrijpen dat zonde geworteld zit in de onderbewuste overtuigingen en motieven en we uitzoeken hoe we deze diepe krachten in de persoonlijkheid kunnen blootleggen en behandelen, zal de kerk doorgaan met het bevorderen van oppervlakkige aanpassing, terwijl psychotherapeuten met of zonder Bijbelse grondslagen het beter zullen doen dan de kerk om mensen in moeilijkheden weer effectiever te laten functioneren."*

Crabb loste zijn persoonlijke antithese op door via dialectische processen een on-Bijbelse synthese tussen de psychologie en de Bijbel tot stand te brengen. Zijn integratiemodel noemde hij 'Spoiling the Egyptians'. De Joden namen bij de uittocht met vrijmoedigheid van de schatten van de Egyptenaren om hen onderweg van het nodige te voorzien richting het beloofde land. Volgens Crabb kunnen we profijt hebben van wat wereldse psychologen zeggen. In een gemeente hoorde ik een preek van een student theologie aan de Christelijke Hogeschool Ede over de uittocht. In zijn afsluiting zei hij: 'misschien zit er in eenieder van ons nog wel een stukje Egyptenaar'. In mijn Bijbel staat dat er niet één Egyptenaar overbleef! Ziet u hoever dit denken is binnengedrongen ook in onze opleidingsinstituten.

Crabb bouwt voort op zelfwaarde, zelfacceptatie en de noodzaak tot een betekenisvol leven. Voor de zondeval waren Adam en Eva betekenisvol en veilig maar door de zondeval verloren ze hun betekenis, zingeving en werden ze onzeker. Door deze twee oorzaken komt de mens tot verkeerde daden. Crabb baseert zijn theorie op Adler. De Bijbel laat echter zien dat door de zondeval de mens van God gescheiden werd en slaaf werd van de zonde. Crabb gaat dan verder met Maslov's behoeften hiërarchie. Hij zegt dat het derde en vierde niveau (liefde en doel) overeenkomen met veiligheid en betekenis en dat het vijfde niveau, zelfrealisatie, dicht bij het Bijbelse concept van volwassenheid in Christus ligt.

Alleen als Christenen de eerste vier niveaus op orde krijgen komen ze toe aan het hoogste niveau. Hij raadt zijn lezers zelfs aan om, met de Bijbel op schoot, alle behoeften te claimen uit de hiërarchie van Maslov, omdat God in al onze behoeften naar Zijn rijkdom zal voorzien. Volgens Crabb is psychotherapie de weg om te veranderen zoals de schrift zegt. Het idee van zelfverwerkelijking, dat uit de New Age komt, heeft hij zo het denken van de Christenen binnen gesmokkeld. De mens op de troon.

Crabb had een openlijke en diepe bewondering voor Freud. Hij plakte op diens ideeën Bijbelverzen Crabb is een psycholoog en geen theoloog. Zijn werk- en denkwijze betreft meer het vinden van een Bijbeltekst bij een situatie die hij psychologisch duidt en is vaak niet gebaseerd op Bijbelse exegese. Bijvoorbeeld het vers uit Mat.7:3-5 (balk en splinter) is voor hem de basis waarom in de meeste trainingen van therapeuten de aanstaande therapeut eerst zelf een psychotherapeutische sessie moet ondergaan. En daarmee komt hij/zij onder de geestelijke macht van de therapeut! Het model is dan train de trainer vaak in combinatie met ervaringsdeskundigen. Het resultaat is dan een leger van Christelijke counsellors die vaak eigen ervaring meebrengen, verkeerde (On-Bijbelse) Christelijke counseling technieken hebben aangeleerd zonder een minimale Bijbelkennis. Degene die wel vanuit Gods woord medegelovigen in een plaatselijke gemeente geestelijk willen helpen worden dan weggezet als Farizeeërs. Dit omdat ze 'vanuit de zonde denken' en niet vanuit de 'zondaar'. Wedergeboren Christenen denken echter als vergeven zondaars, met Christus gestorven, opgewekt en gezeten in de hemelse gewesten vanuit een hogere dimensie waar Crabb weinig of geen weet van had. Crabb leerde dat niemand een overwinningseven kan leiden zonder hulp van een therapeut die je helpt af te dalen in de diepe afgronden van je onderbewuste. Dat resulteerde bij hemzelf ook in depressieve levensfasen zoals we hierna zullen zien.

God vinden

In zijn boek *Finding God* (1993, *Zoektocht naar God*) schreef hij, nadat hij 20 jaar christelijke counseling had bedreven en geleerd, over zijn eigen ervaringen. Je zou verwachten dat die positief zijn en dat hij schrijft vanuit een positie waarin hij God gevonden heeft. Hij schrijft echter over dolende door donkere plaatsen waarin zijn ziel als dood aanvoelde, het gaan door donkere koude tunnels, labyrinten van wanhoop die neerwaarts spiraalden waar hij soms nooit meer dacht uit te komen. In deze tocht komt hij tot de conclusie dat hij moet vasthouden aan de gedachte dat hijzelf bestaat als een vrij persoon en dat er een oneindig goede Persoon is die hem uitnodigt tot vreugde, schoonheid en geluk. Hij schrijft 'Er

is daar iemand!' goed of kwaad, ik weet het niet maar ik kan niet geloven dat het/hij niet bestaat. Hij schrijft over een energie. Crabb lijkt haast niet te geloven in een persoonlijke God of een God die in Zijn veelgeliefde zoon tot hem is gekomen en die inwoning door de heilige Geest heeft gemaakt. Crabbs inwendige verlangen naar schoonheid en vreugde brengt hem dan plotseling tot de overtuiging dat die ultieme persoon de God van de Bijbel is, geopenbaard in Christus Jezus. Hij stelt zich voor dat die persoon naar hem toe komt en hem positief bejegt als hij dichterbij komt. Hij beschrijft momenten van heerlijkheid, dagdromen, weg van het zwarte gat, richting Christus maar als er dan iets gebeurt in zijn directe omgeving is hij onmiddellijk uit zijn ervaring en weer in de duisternis. Het is allemaal zweverig, subjectief, ervaringsgericht, veranderlijk maar wat opvalt is het ontbreken van Gods spreken door de Bijbel. Het klinkt meer als een verlichtingsmoment zoals in de New Age en zoals we dat ook bij Maslov zagen.

De evangelische mysticus

Crabb trekt die lijn nog verder in 2002 in zijn boek *De druk van de ketel* (*The Pressure's off*) waarin hij gehoorzaamheid aan Bijbelse principes als verouderd afschildert en daarvoor in de plaats de 'nieuwe weg' aanbeveelt en dat is om God te ervaren. Hij hoorde een 'stem uit de hemel', de 'geest van God' die tot hem sprak in zijn grot: *"Het is tijd om de Oude manier te verlaten die zoveel druk op je legt – dat je mensen tevreden moet houden met jezelf, dat je moeten slagen in je relaties en bediening, om je een beetje goed te voelen – en om op de Nieuwe manier te leven, de manier zoals mijn bloed het voor jou geopend heeft. Larry kom uit de grot. Het is tijd!"*

Hier hebben we de 58-jarige leider van de christelijke counseling beweging die een stem uit de hemel hoort voor een nieuwe weg... De Bijbel is niet genoeg. Hij heeft een nieuwe openbaring nodig. Hij stelt zich op als een profeet die door God geroepen en gebruikt wordt. Moeten we nu echt geloven dat een man die zijn denken baseert op Freud en Maslov, een man die gehoorzaamheid aan Gods woord aan de kant heeft geschoven, nu een nieuwe openbaring krijgt van de God van de Bijbel? Melvin Tinker, een Anglicaans theoloog die veel heeft geschreven over de verwijdering tussen Christus' gemeente en onze hedendaagse cultuur, noemt het een wazig, chaotisch beargumenteerd en op onjuiste bijbeluitleg gebaseerd boek. De nieuwe weg is niets anders dan de oude weg van contemplatief mysticisme. Crabb zegt o.b.v. 1 Johannes dat we de zalving van de heilige Geest moeten zoeken terwijl Johannes juist duidelijk maakt dat christenen die zalving al hebben. *'En gij weet dat allen'*, schrijft Johannes in 1 Johannes 2:20! Het is die zalving, die ons aller deel is in Christus die

ons alle dingen leert. In zijn laatste levensfase was hij vooral gefocust op 'spiritual formation'. Ik leg dat hierna in de conclusie uit.

De vrucht van zijn denken, geestelijk (?) vormen

Wat werd er geschreven na het overlijden van Larry Crabb? Dat was natuurlijk heel veel en ik besef dat ik in een klein artikel als deze ook niet al zijn werken kan bespreken. Christianity Today vatte het als volgt samen: "De Evangelische mysticus die de gave had om ellendig te blijven te midden van zegeningen." Dat geeft wel te denken.

Vanuit werelds perspectief zou je kunnen zeggen dat zijn erfenis is dat hij de wereld van de psychologie opnieuw formuleerde vanuit een christelijk perspectief. Daarmee maakte hij de psychologie acceptabel voor veel Christenen ondanks het on-Bijbelse fundament.

Vanuit het Bijbels perspectief zien we dat de grondleggers als Freud, Rogers en Maslov duidelijke standpunten innamen tegen de Bijbel en de God van de Bijbel. Ze waren vijanden van het Evangelie van Christus. En wij worden opgeroepen om geen gemeenschap te hebben met de onvruchtbare werken van de duisternis maar deze te ontmaskeren (Efeze 5:11). In concept, is het denken van Crabb Freudiaans door te zoeken in en waterscheppen uit het onderbewuste met een laag Bijbelteksten eroverheen. Hij was de integrator van het Freudiaanse en Bijbelse denken.

Het grote gevaar daarbij was dat Crabb Bijbelteksten ging herinterpreteren onder toepassing van de Lectio Divina (uitleg zie 4). Hij deed dit niet alleen in zijn privé Bijbellezende maar ook tijdens zijn toespraken. Openlijk vroeg hij dan zijn toehoorders de ogen te sluiten terwijl hij de tekst las en vroeg aan zijn toehoorders wat er tot hun hart gezegd werd. Hij herhaalde dit diverse malen en riep zijn luisteraars terug in de werkelijkheid net als tijdens een sessie mindfulness. Via een reflectiesessie met de (soms onbekende) buurman naast je of plenair, beïnvloedde hij de zaal. Thema's waren bijvoorbeeld éénheid met het goddelijke of oecumene in evangelisatie. Hij liet de toehoorder even zweven in zichzelf. Het leek rechtstreeks uit de Bijbel te komen, door de Geest geleid, maar het eindresultaat was een oecumene van het hart of liever van het gevoel of van het collectief onderbewuste. Wij kunnen niet via meditatie en zang net als in Taizé in contact met God komen.

Zijn nieuwe weg is niet de Bijbelse weg (Ik ben de weg, zegt Christus) en plaatst de mens en zijn ervaring in het centrum. Als je God vindt, vind je ten diepste jezelf. Dus God staat ten dienste van de mens! Crabb wijst op Gods verlangen naar schoonheid en vervangt

zo Zijn heiligheid. Crabb heeft geen juist beeld meer van God, er is ook geen noodzaak van verzoening met God (maar met jezelf). Gods morele wet heeft afgedaan (echtscheiding onder evangelische Christenen is enorm), er is geen plaats meer voor gehoorzaamheid nog aan God nog aan de ander. Het lijden heeft geen rol meer terwijl Christus zelf de gehoorzaamheid geleerd heeft door lijden heen. Zo kwam Hij tot volmaaktheid en werd een bron van eeuwig heil voor de gehele mensheid. Crabb's invloed ging verder dan de counseling. Hij zette velen ook in de kerkelijke gemeenten op het spoor van geestelijke transformatie. Een verandering naar die andere kant. Maar welke kant is dat? Christus is de Leidsman ten leven, de heilige Geest is de Gids die op Hem en zijn werk wijst en de gelovige verandert naar Zijn beeld zodat God uiteindelijk verheerlijkt wordt.

In het volgende artikel dat DV begin oktober verschijnt zal ik laten zien wat de resultaten zijn van het toelaten van een verkeerd denken, hoe we daarmee om kunnen gaan en waar het uiteindelijk op uitloopt.

Swawek van der Meer
Penningmeester
Bijbel & Onderwijs

1. www.youtube.com/watch?v=LqdX8rrYmXc (met Nederlandse vertaling)
2. IKC: WWW.GOEDINVORM.NU
3. www.depressionandthebible.com/wp-content/uploads/2018/10/The-Christian-Counseling-Scene-vv8.pdf (presentatie van Dr. E.S. Williams, Christian Counseling)
4. www.bijbelonderwijs.nl/occult-en-licht/lectio-divina Ik heb ervoor gekozen om geen waslijst met referenties hier te presenteren. Verder leesmateriaal:
5. www.pamweb.org/wp-content/uploads/2019/11/LCG-ebk.pdf (Larry Crabb's Gospel by Martin and Deidre Bobgan, free download)
6. https://dpoz73qkr83w0p.cloudfront.net/en_US/leaders_guide/CC201.pdf (free Leaders Guide over counseling door Larry Crabb)
7. www.ciu.edu/sites/default/files/Article/2010/11/Conversations%20with%20Biblical%20Counseling/article563_stephenfarra_pdf_18802.pdf (antwoord vanuit de Southern Baptist in de V.S. op de integratie aanpak zoals bij Crabb: counseling op basis van de bijbel en theologie)
8. www.loganchristianfellowship.com/uploads/3/8/9/7/38975341/ebook_-_martin_bobgan_-_psycho_heresy.pdf (Free download psycho heresy)

Conferentie Bijbels Beraad MV over ZELFAANBIDDING ALS NIEUWE RELIGIE

Zelfaanbidding als nieuwe religie was het thema dat centraal stond op de conferentie die Bijbels Beraad MV op woensdag 26 juni organiseerde. We schreven daarover in onze laatste nieuwsbrief. Een aantal lezers van Bijbel & Onderwijs mochten we daar ontmoeten. Het was een unieke bijeenkomst waar ruim 500 mensen bij aanwezig waren. Een korte impressie leest u in dit artikel.

Lezing 1 - Understanding the Strange New World

In de eerste lezing sprak historicus en theologisch hoogleraar Carl Trueman. Hij schetste de ontwikkeling van *zelfaanbidding* aan de hand van drie jaartallen. Hij vergeleek het leven in het jaar 1248 in een agrarische dorpsgemeenschap waarbij de seizoenen het leven bepaalde en de meeste inwoners niet verder dan een reisafstand van één dag van huis gingen. Je behoorde tot de dorpsgemeenschap en stond ten dienste van elkaar, niemand vroeg zich af wat z'n identiteit was of welk beroep hij later zou doen. De verplichtingen tegenover elkaar bepaalden wie je was en wat je deed, je identiteit. Het is ook de tijd dat de bouw van de Dom in Keulen begint.

dr. Carl J. Trueman

In 1522 doorbrak Christoph Froschauer de vastentijd door samen met Zwingli in Zürich een gebraden worst te eten. Hiermee doorbraken ze de kerkelijke kalender. Tijdens de reformatie ontstond ruimte om eigen keuzes te maken. Mensen woonden meer in steden en waren minder afhankelijk van de seizoenen. Tijd en ruimte kwamen onder menselijke controle. Men kon reizen door delen van Europa. De boekdrukkunst hielp met het verspreiden van de nieuwe ideeën van de reformatie. De bouw van de Dom in Keulen kwam

daardoor stil te liggen! Je behoorde tot de Rooms Katholieke of de Protestantse kerk. De vraag naar identiteit wordt complexer.

In onze moderne tijd zien we de uitwerking van het Verlichtingsdenken (Rousseau), opkomst van de dood van de menselijke natuur en het communisme (Nietzsche, Marx), het veranderen van denken en woorden (dialectiek Marcuse) en de opkomst van seksuele psychologie. Was de drukpers al ontwrichtend, de opkomst van de computer en het internet hebben een enorme versnelling gebracht waarbij de grenzen in ruimte en tijd lijken te zijn vervallen. De onbeperkte keuze en technologische ontwikkelingen hebben ons denken in de war gemaakt. Onze identiteit lijkt vloeibaar te zijn geworden, geseksualiseerd en in essentie geïndividualiseerd. In onze tijd proberen we de natuur te onderwerpen aan onszelf. Je moet zelf je leven vormgeven. De eindeloze keuzemogelijkheden zorgen ervoor dat iedereen op zoek moet naar een antwoord op de vraag 'wie ben ik'. Het missen van vaste structuren leidt ertoe dat we vastheid in onszelf gaan zoeken. Zo ontstaat zelfaanbidding, als een nieuwe religie.

Lezing 2 - The War of the Worldviews

In de tweede lezing dacht Sharon James met ons na over de 'Oorlog van Wereldbeelden'. Ze stelde dat de filosofen in de afgelopen 200 jaar drie leugens vertelden: er is geen Schepper en geen oordeel (o.a. Darwin); er is geen absolute moraliteit (Nietzsche,

Sartre); er is geen ultieme waarheid (Foucault, Frankfurter Schule).

Het onderkennen van leugens lijkt soms moeilijk. Gods Woord spreekt echter dat we de boom aan zijn vruchten kennen. Dat is nog steeds zo. "Slechte ideeën dragen bittere vruchten zowel in de uitdragers van die ideeën als in de maatschappij die ze omarmt". Dat is ook te lezen in de andere artikelen in ons magazine. De Bijbel geeft ons een solide basis voor menselijke waardigheid, echte vrijheid, moraliteit en een zekere weg naar menselijk welzijn. Die bittere vruchten zijn dat de menselijke waardigheid, vrijheid, moraal en welzijn aangetast worden. Wij moeten de leugens ontmaskeren, de liefde van Christus uitleven en vertrouwen hebben in Gods goede doeleinden.

Lezing 3 Living in the Strange New World

Na de eerste lezing was ik benieuwd welk antwoord Carl Trueman zou geven over hoe wij als Christenen om kunnen gaan, staande kunnen blijven, in deze veranderde wereld. Zijn antwoord was duidelijk: Heiliging is het antwoord op de ontheiliging van de mens. Het instrument dat God daarvoor heeft gekozen is de kerkelijke gemeente, het lichaam van Christus. Hij werkte dat uit langs drie lijnen. De eerste is Bijbelse prediking dat als samenhangend geheel een theologisch antwoord moet geven op de vragen van nu. Verbinding tussen doctrine en ethiek. We leven in een tijd van antropologische crisis. Gods antwoord in de nieuwe mens Christus is totaal anders dan de mens die zichzelf centraal stelt. Dat geeft andere grenzen, verplichtingen en afhankelijkheden. De tweede lijn is het belang van de eredienst waarbij gemeenschappelijk vieren en ervaren centraal staat en tot uitdrukking komt in gebed, zang, lofprijzing, avondmaalsviering en doop. De derde lijn noemde hij de levenswijze met vriendschap en gastvrijheid. In de drie lijnen zien we ook de volharding van de eerste gemeente zoals beschreven in Handelingen 2:42. Volgens de hoogleraar is op dit moment de kernvraag 'wat betekent het om mens te zijn?'. Een goede, geordende liturgie laat mensen beseffen dat het leven niet om hen draait. Samen zing je de lof van God, samen onderwerp je je aan de tucht van God, samen ontvang je de genade van het Evangelie.

Lezing 4 The right and need to speak and believe

De laatste lezing werd uitgesproken door mw. Päivi Räsänen, de Finse politica die vervolgd wordt vanwege haar uitspraken over de Bijbelse visie op homoseksualiteit.

mw. Päivi Räsänen

Het was voor mij een voorrecht om haar met haar man van Schiphol te mogen halen waarbij we een sterke éénheid en verbondenheid in Christus mochten ervaren. Zij stelde dat de Finse samenleving vijandiger geworden is tegen het christendom, omdat de kerk zich te weinig heeft uitgesproken. Hierdoor worden Bijbelse termen als zonde niet meer begrepen. Maarten Luther zei, aldus de spreekster: "Als u gelooft, moet u zich uitspreken. Als u zich uitspreekt, moet u lijden. Want geloof, belijdenis en kruis zijn samen het lot van een christen." Ze sprak hierbij uit eigen ervaring. Ze gaf een praktisch voorbeeld van een minister uit China die bij haar in Finland op bezoek kwam toen ze zelf minister was. Hij zei: in China mag iedereen geloven wat hij of zij zelf wil maar het uiten van het geloof moet beperkt worden als het bij anderen spanningen of weerstand oproept. En dat is de crux van haar verhaal. Voor Christenen is het noodzakelijk het recht te hebben het Evangelie te verkondigen en dat niet alleen binnen de kerkmuren maar in het publieke domein. Het was een krachtige aansporing om te getuigen.

De lezingen zijn in het Engels te beluisteren via:
www.youtube.com/@bijbelsberaadmv

Ondertiteling met computervertaling naar het Nederlands is aan te zetten via het wielletje met instellingen.

BOEKEN EN BROCHURES

Een bestelling kan telefonisch (033 - 201 31 65) of via de webshop van de site www.bijbelenonderwijs.nl worden besteld. De prijzen zijn exclusief verzendkosten.

HOE BESCHERMEN WE ONZE KINDEREN?

€ 3,95

Deze publicatie wijst met name christenouders op een daadwerkelijke leiding bij het gebruik van de mobiel bij hun kinderen. Axel Volk, auteur en directeur van een school, belicht niet alleen de achtergronden van internet, maar geeft inhoudsvolle handreikingen voor de tegenwoordig alles bepalende mobiel. 72 blz.

MULTICULTI

€ 4,95

In dit boekje worden door de auteur, prof. dr. R. Franzke, de achtergronden van islam, boeddhisme, hindoeïsme en christendom aan de hand van hun bronnen bekeken. De vraag is of integratie van deze religies in de Westerse samenleving mogelijk is. Het is van groot belang dat uit de basisteksten moet blijken of ze vreedzaam en tolerant zijn. De auteur komt tot een duidelijke stellingname. 56 blz.

GENEZING

€ 2,80

Door E. Nannen. Hoe fundamenteel is het wereldbeeld waarvan de genees-kunde uitgaat. Ziektes kunnen verschillende oorzaken hebben. 36 blz.

HOMEOPATHIE – EEN CHRISTELIJKE GENEESWIJZE?

€ 3.60

Deze Oostenrijkse arts, dr. H.Kunze, gaat na wat de achtergronden van deze alternatieve geneeswijze zijn. Zowel wetenschappelijk als Bijbels wijst hij de geneeswijze af. 40 blz.

OCCULT ZAKWOORDENBOEK

€5.75

In de herziene en uitgebreide 5e druk worden 221 occulte begrippen kort uitgelegd en Bijbels weerlegd. Deze uitgave heeft 112 blz.

Bijbel & Onderwijs

2care4people

*Wij zijn dankbaar voor uw giften
voor het Godsdienstonderwijs Project.
Tot nu toe een bedrag van*

1910,50 Euro

Mede door uw gift en steun komt de lesmethode Bijbel in de Basis binnen bereik van de middelbare scholen in Suriname. Hierdoor komen veel kinderen met, van huis uit een andere godsdienstige achtergrond, in aanraking met Gods Woord.

Nogmaals hartelijk dank en mocht u nog willen bijdragen dan kan dat nog

Gift Project Onderwijs
Suriname

O.V.V. Project onderwijs Suriname

bankrek:NL67INGB0000824575